

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Som nævnt af den ærede ordfører indstilles det, at udvalget vedbliver at bestå, indtil det vælges som stående indfødsretsudvalg. Hvis ingen gør indsigelse herimod, betragter jeg dette som tiltrådt. (Ophold). Det er tiltrådt.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om beskæftigelse af ufaglærte arbejdere ved arbejde, der i henhold til overenskomst, aftale eller igennem bindende coutume er forbeholdt faglærte arbejdere. [Af Henry Christensen m. fl.]

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 781; fremsættelsen findes i tidenden sp. 878).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag): Jeg kan ikke lade være med indledningsvis at udtrykke en lille smule undren. Det undrer mig, at de to partier, der gennem to valgkampe i indeværende år har udtrykt deres mest absolutte modstand mod statsindgreb under næsten enhver form, med deres første fælles lovforslag ønsker at gennemføre meget krasse statsindgreb på et område, som parterne, arbejderne og arbejdsgiverne, hidtil har røgtet selv. Det undrer mig, at netop disse to partier, der hidtil har erklæret sig som principielle modstandere af bemyndigelseslove, nu ønsker at påtvinge arbejdsministeren en af de mest vidtgående bemyndigelseslove, man i fredstid har set, overfor arbejdsmarkedsområdet. Nu skal man nok ikke her i livet undre sig altfor meget, og måske specielt ikke når man har med politik at gøre, men jeg har dog ikke kunnet undlade at give denne dybe forundring udtryk.

Når dette er gjort, skal jeg straks udtale, at jeg kan være enig i, at der på det område, lovforslaget omhandler, foreligger alvorlige og vigtige samfundsproblemer. Forholdet mellem faglært og ufaglært arbejdskraft og bevægeligheden mellem disse to grupper er imidlertid ikke noget nyt problem; det er for længe siden taget op til behandling,

og på en række punkter har man allerede fundet frem til en løsning ad frivillig vej. Jeg betvivler derfor, at det foreliggende lovforslag er den rette kur ved den videre behandling. Jeg tror, man må fraråde anvendelsen af det element af tvungen voldgift, der findes i lovforslaget. Jeg skal forsøge at begrunde dette nærmere.

Baggrunden for forholdene på arbejdsmarkedet er på dette som på så mange andre områder septemberforliget, hvis punkt 4 slår fast, at arbejdsgiveren har ret til at lede og fordele arbejdet samt anvende den efter hans skøn til enhver tid passende arbejdskraft, og at dette anerkendes og eventuelt understøttes af arbejdernes organisation. Det er så at sige grundlovsparagraffen på dette område. Denne principielle bestemmelse er imidlertid i tidens løb i kraft af udviklingen blevet afsvækket, bl. a. ved at der har udviklet sig et skel mellem faglært og ufaglært arbejde. Dette skel er blevet stillet op i overenskomster og priskuranter eller simpelthen ved sædvaner, som i mange tilfælde varierer ikke blot fra fag til fag, men også fra sted til sted. Undtaget herfra er naturligvis hele arbejdsmandsområdet, men desuden de ikke ubetydelige områder, hvor vi har industriforbund; det gælder f. eks. slagteriarbejderne, tobaksarbejderne, tekstilarbejderne, skrædderne, træindustriarbejderne o. s. v. Men selv dér, hvor skellet mellem faglærte og ufaglærte findes, er der i tider med god beskæftigelse blevet slækket ganske betydeligt på grænserne. Det gælder først og fremmest smede- og maskinarbejderforbundets vigtige område, hvor man på tre forskellige måder har skabt større bevægelighed mellem faglærte og ufaglærte. Man har dels givet adgang for tillærte til at betragtes som faglærte, forsåvidt angår deres speciale. Man har videre truffet de såkaldte Thrigeaftaler om anvendelse af ufaglærte til visse slags faglært arbejde; det har haft betydning for ikke mindre end 4 000 ufaglærte.

Endelig har man indført en kortvarig lærlingeuddannelse for ufaglærte voksne, således at de på nedsat læretid kunne gå over i de faglærtes rækker, en bestemmelse, der har haft betydning for mellem 600 og 700 mand. Tilsvarende regler har man i en række andre forbund, f. eks. guld- og sølv- arbejderforbundet, blikkenslagerforbundet,

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

buntmagerforbundet, mølleriarbejderforbundet, snekkerforbundet, malerforbundet og elektrikerforbundet. Forudsætningerne for, at disse ordninger kunne fungere, har været høj beskæftigelse, og at de ufaglærte, der er gledet over i de faglærtes rækker, i større eller mindre omfang skulle gå tilbage til de ufaglærtes rækker, såfremt der opstod arbejdsløshed.

Udover de muligheder for bevægelighed fra ufaglært til faglært arbejde, jeg her har gjort rede for, har man endelig mellem de to hovedorganisationer. De samvirkende Fagforbund og Dansk Arbejdsgiverforening, på arbejdsmarkedskommissionens foranledning udformet en fællesudtalelse til underorganisationerne, hvori det anbefales disse, hver indenfor deres område, at træde i forhandling om eventuel tilvejebringelse af sådanne supplerende reguleringsaftaler, der måtte kunne bidrage til, at produktionen ikke hemmes af mangel på arbejdskraft, d. v. s. man har skabt en situation, hvor dels underorganisationerne kan tage initiativet til ordninger, der gør det muligt for de ufaglærte at udføre faglært arbejde, og dels kommissionen selv kan tage initiativet og overfor hovedorganisationen rejse spørgsmålet, hvor man finder der er behov for det. Der er tillige blevet skabt en mulighed for statsstøtte til de ufaglærtes uddannelse til at kunne udføre faglært arbejde. Det er sket ved, at arbejds- og socialministeriet i 1951 anmodede de to hovedorganisationer om at underrette ministeriet, hvis man fandt, at de fornødne uddannelsesmæssige foranstaltninger måtte kræve statsstøtte. Denne ordning har også båret frugt. Jeg kan f. eks. nævne, at Dansk Arbejdsmandsforbund har anmodet om et tilskud til kursus for isoleringsarbejdere, noget, som man har taget en positiv stilling til.

Det er altså hele den udvikling, der her er i gang på en naturlig og frivillig basis for at skabe den fornødne bevægelighed på arbejdsmarkedet, for at skabe mulighed for, at de ufaglærte kan udføre faglært arbejde, som man nu ved det lovforslag, der her lægges foran os, vil prøve at bryde ved at indføre tvungen voldgift, således at det skulle være en statsopgave at påtvinge erhvervslivet sådanne ordninger, såfremt disse

ikke inden en nærmere bestemt dato selv når frem til overenskomster herom. Man vil med andre ord lægge et pres på parterne i de overenskomstforhandlinger, der i øjeblikket er i gang.

Det lovforslag, man har fremsat, rejser en række enkeltspørgsmål, som jeg finder anledning til at gøre nogle bemærkninger til. Man stiller således op som en betingelse for, at forslagets bestemmelser skal blive effektive, at der skal være mangel på arbejdskraft, eller, som man udtrykker det, at der ikke er fornøden faglært arbejdskraft tilstede. Spørgsmålet er, hvilket kriterium forslagsstillerne ønsker anvendt til afgørelse af, om den fornødne faglærte arbejdskraft er tilstede eller ej. Her viser det sig, at forslagsstillerne vil lade den samlede gennemsnitlige arbejdsløshed i landet være afgørende for, om der er mangel eller ej, d. v. s. en ganske grov generel vurdering, hvorefter der simpelthen siges at være mangel på arbejdskraft i dette land, hvis der er høj beskæftigelse.

Jeg tror, det må stå enhver klart, at et sådant kriterium er ganske uegnet, det er altfor udifferentieret. Spørgsmålet om mangel på faglært arbejdskraft eller ikke mangel må afgøres under hensyntagen til en lang række omstændigheder som sæson og spørgsmålet om kvaliteten af den faglærte arbejdskraft, der kræves. Tager man ikke sådanne hensyn, vil man komme ind på vurderinger, der overhovedet ikke er holdbare. Man kan nævne som eksempel, hvorledes et stort københavnsk firma på et vist tidspunkt proklamerede mangel på faglærte smede, samtidig med at adskillige hundrede uddannede smede gik ledige.

Jeg tror, at et langt bedre middel end det, man her er inde på, vil være en effektiv clearing gennem arbejdsanvisningssystemet, og at en større effektivitet på dette område vil medvirke til at løse det problem, der her peges på. Forslagsstillerne lægger ikke skjul på, at det, som man i særlig grad tager sigte på, er den påståede mangel på faglært arbejdskraft indenfor boligbyggeriet, og man mener endog i bemærkningerne til forslaget at kunne pege på, at når forsyningen med boliger har været utilstrækkelig, skyldes det dette forhold, ja, man tror endda at kunne gøre gældende, at det så-

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

kaldte 2 værelses lejlighedssystem også skulle skyldes manglen på faglært arbejdskraft.

Jeg er helt enig i, at der foreligger et problem på dette område, men tror, at det skal løses ad ganske andre veje. Jeg tror, de bedste midler på dette punkt vil være sæsonudjævning af byggeriet og en større anvendelse af de såkaldte utraditionelle byggemetoder. F. eks. har murerne her i landet gennemsnitlig hele året rundt en ledighed på ca. 13 pct., men således fordelt, at den ryger op på 20—30 pct. om vinteren, hvorimod den om sommeren til gengæld ryger meget, meget lavt ned, næsten forsvinder. Det er klart, at den bedste måde at komme denne rent tidvise knaphed på murerarbejdskraft til livs vil være at få en sæsonudjævning, så man får gennemsnitsledigheden bragt ned fra ca. 13 pct. til 3—4 pct. og således, at vinterledigheden reduceres tilsvarende.

Det utraditionelle byggeri vil i vid udstrækning kunne bøde på den mangel, man mener at kunne konstatere på visse tider af året, selvom der måske stadigvæk vil være visse flaskehalse tilbage, som man må forsøge på anden måde at udvide. Det er da også de retningslinier, man i boligministeriet arbejder efter, det er de saglige linier, man arbejdede efter i den foregående boligministers tid, men det foreliggende lovforslag ytrer den allerstørste mistillid til denne fremgangsmåde og vil vel i virkeligheden slå den udvikling, man her er inde på, i stykker, hvis det blev gennemført.

Lovforslagets bemærkninger om sammenhæng mellem byggeriets omfang, især mellem det såkaldte 2 værelses system og den påståede mangel på faglært arbejdskraft, tror jeg nok, man helt kan se bort fra. En sådan forbindelse findes nok ikke i særlig stærk grad. Når man har haft altfor mange lejligheder i typen af 2 værelses lejligheder, skyldes det i langt højere grad prisen på boliger, der har ligget så højt, at den store del af dette lands befolkning på grund af lave lønninger og lav levestandard desværre har været henvist til at måtte bosætte sig i altfor små lejligheder. Det er imidlertid også et problem, man ikke mindst indenfor det sociale byggeri er gået i gang med, og det er mit indtryk, at gennem det

sociale byggeris samarbejde med boligministeriet er man kommet ind i en udvikling, der efterhånden skulle komme 2 værelses systemet til livs.

Også det uddannelsesmæssige spiller jo sin store rolle i dette lovforslag. Man udtaler fra de ærede forslagsstilleres side, at man ikke ønsker at underminere mesterlæren. Det er formentlig et fromt ønske, der udspringer af en dårlig samvittighed. Hvis dette lovforslag virkelig blev gennemført, kan jeg ikke se andet, end at det dog ville underkende mesterlæren. Jeg tror, vi i dette land skal værne om mesterlæren. Dermed være slet ikke sagt, at vort læresystem ikke på visse punkter — måske især indenfor industrien — efterhånden bør tilpasses mere moderne forhold, det tror jeg i og for sig gerne, men jeg tror absolut ikke, man når noget rationelt i denne henseende ved den fuldstændig tilfældige metode, dette lovforslag vil føre med sig, hvis det blev gennemført. I et vist omfang kan disse uddannelsesproblemer løses, ikke alene ved at skaffe flere faglærte, f. eks. murere, men ganske særligt ved at skaffe særlig dygtige arbejdsmænd til aflastning gennem nye produktionsformer. I denne henseende tillægger jeg statens arbejdsmandskursus og planerne om en udbygning heraf den allerstørste betydning.

Jeg har med disse kommentarer villet begrunde den indstilling til lovforslaget, jeg gav udtryk for i min indledning, og min konklusion må altså være, at det lovforslag, der her er lagt frem for os, ikke er egnet til at løse de problemer, det sigter på.

Ordføreren for forslagsstillerne (Henry Christensen): Selvom jeg ikke er i stand til at bringe den højtærede minister nogen tak for tilslutningen til det lovforslag, venstre og konservative her har fremsat, er jeg i hvert fald i stand til at bringe den højtærede minister en tak for en klar erkendelse af, at det er et meget betydeligt problem, der her foreligger, og som er baggrund for det fremsatte lovforslag. Den højtærede minister erkendte jo blankt, at her er et stort problem, et problem, der ikke mindst i efterkrigsårene har været meget betydeligt.

Sagen er jo den, at vi her i Danmark indenfor arbejdsorganisationen vel har mere stive former, end man har de fleste andre

[Henry Christensen.]

steder. Det har på visse punkter haft meget store fordele, men det har altså også sine ulemper i henseende til den mangel på bevægelighed på arbejdskraft, som er opstået. Tidligere var forholdet det, at produktionsprocessen kunne tilrettelægges for en lang periode frem i tiden; det havde mindre betydning dengang; der var tilstrækkelig tid til, at den fornødne tilpasning kunne finde sted. Men med vore dages tekniske og økonomiske udvikling gennem de sidste menneskealdre er bevægeligheden indenfor arbejdskraftområdet blevet et stadig større problem, og det er da også et problem, som i efterkrigsårene har stået mere og mere klart for os. Vanskelighederne tog vel deres begyndelse allerede i 30'erne, men er især blevet aktuelle efter den anden verdenskrigs afslutning. Følgen har altså været — hvad man også har erkendt — at vi gang på gang har haft mangel på arbejdskraft indenfor forskellige arbejdsområder — endda indenfor en længere periode — samtidig med at der på andre områder har eksisteret en betydelig arbejdsløshed. Det er klart, at dette er tilstande, vi i det lange løb ikke kan være tjent med set fra et rimeligt samfundssynspunkt.

Det er også klart — og det har forslagsstillerne da også givet udtryk for — at der er ingen, der har bedre sagkundskab på disse områder til at kunne finde frem til de rette løsninger på problemerne, end arbejdsmarkedets parter selv har det. Der har derfor gentagne gange været rettet henstillinger til disse parter, og det har da også vist sig — hvad den højtærede minister også var inde på — at indenfor forskellige områder har man dels eksperimenteret med at finde frem til en løsning, dels også på visse områder virkelig fundet en løsning, der har hjulpet noget. Arbejdsmarkedskommissionen behandlede spørgsmålet meget omhyggeligt for nogle år siden, og det var bl. a. på kommissionens opfordring, at den henstilling, der kom fra arbejdsmarkedets to hovedorganisationer, kom til verden. Det er dog ikke mit indtryk, at der på de afgørende områder er indtruffet væsentlige ændringer siden da. Vort forslag opfordrer parterne til selv at søge spørgsmålet løst, og det er naturligvis rigtigt, at der bliver lagt et vist pres på parterne i denne hen-

sende. Den højtærede minister indledte med at udtale sin store undren, og man skal jo aldrig være ked af, når nogen vil undre sig; det siges jo at kunne føre til erkendelse.

Vi kunne måske med lige så stor ret undre os over, at den højtærede minister som forfatter til et af de mest plan- og tvangsokonomiske skrifter, vi har set i de seneste år, nemlig „Fremtidens Danmark“, slår syv kors for sig og siger: nej, for alt i verden, ingen statsindgreb vil jeg være med til — når vi taler om et pres på parterne indenfor et begrænset område af arbejdsmarkedet, hvor der har foreligget et vedvarende problem i en række år. Jeg må sige, at hvis den undren, vi kan give den højtærede minister i så henseende, kan føre til en erkendelse hos ham, skal det kun blive accepteret med stor glæde hos os. Efter vor opfattelse er vi netop kommet ind i en ekstraordinær situation, og den stivhed i formerne, vi har haft på arbejdsmarkedet, har jo givet os ganske særlige problemer, ikke mindst på grund af den udvikling, vi havde under besættelsen, da vi ikke kunne få uddannet tilstrækkeligt med lærlinge på mange områder, idet der ikke var de fornødne lærepladser og arbejdsmuligheder. Her står vi overfor et problem, vi har måttet se på igennem nogle år, og som altså stadigvæk ikke er blevet løst; og det er heroverfor vi påstår, at lovgivningsmagten må skabe de fornødne muligheder for at finde frem til en løsning, hvis ikke parterne selv indenfor en rimelig tidsfrist finder frem til at løse problemerne på de afgørende områder.

Det er rigtigt, at vi har tænkt på, at der her i høj grad også findes et boligmæssigt problem. Den højtærede minister henviste imidlertid til, at efter hans mening måtte dette kunne finde sin afgørelse ad anden vej, dels gennem sæsonudjævning, dels gennem anvendelse af utraditionelle byggemetoder. Det er klart, at for så vidt angår sæsonudjævning, må alle fornuftige være interesserede deri i det omfang, den kan finde sted — nogen fuld sæsonudjævning kan nu aldrig ske. Men selvfølgelig — der arbejdes, og med støtte fra alle parter, på at få mest muligt ud af bestræbelserne for en øget sæsonudjævning. Der er dog vel næppe nogen, der har tro til, at dette indenfor en kortere periode kan løse problemet.

[Henry Christensen.]

Og så er der det andet spørgsmål: de utraditionelle byggemetoder. Det er klart, at vi også med stor interesse må følge nye, og helst forbedrede, billigere byggemetoder indenfor boligbyggeriet; men det, der er det gale, er, hvis vi her i Danmark opretholder en tilstand, hvor vi samtidig har mangel på arbejdskraft indenfor boligbyggeriet og iøvrigt en betydelig arbejdsløshed og så i kraft af den derved fremkaldte kunstige mangel på arbejdskraft gennemtvinger anvendelse af utraditionelt boligbyggeri, altså ikke i konkurrence med det traditionelle boligbyggeri, fordi det har vist sig at være bedre eller billigere, men kunstigt fremtvunget. Når man nu også indenfor parcelhusbyggeriet til visse tider indsender statslånsandragender på baggrund af et utraditionelt byggeri, sker det ofte, ikke fordi de pågældende egentlig synes, at dette byggeri er bedre eller billigere for dem, men simpelthen fordi de ræsonnerer som så: at der er mulighed for at få statslån dertil, medens der måske ikke er mulighed for det til et traditionelt byggeri, hvor arbejdskraften er optaget.

Derfor siger vi: lad der blive skabt mulighed for, at en del af dem, der ikke har den faglige uddannelse, kan få en uddannelse under de tekniske betingelser, som vi måtte opstille, således at vi kan få løst det problem, der nu har været presserende i en række år. Og lad så det utraditionelle og det traditionelle byggeri stå overfor hinanden i konkurrencen. Det er de bedste vilkår for en virkelig prøve af det utraditionelle byggeri — og vel egentlig de eneste vilkår, der i det lange løb er holdbare. En tvungen gennemførelse af det utraditionelle byggeri, fordi vi opretholder denne begrænsning på arbejdsmarkedet, tror jeg ikke vi i det lange løb kan være tjent med.

Så nævnte den højtærede minister nogle af de tekniske betingelser, som forslaget arbejder med. Jeg erkender naturligvis, at spørgsmålet kan løses på flere måder, og at ikke mindst netop parterne vil kunne løse det på forskellige måder indenfor de forskellige områder. Det er klart, at hvis der er et område, hvor der er mangel på arbejdskraft, kan problemet løses derigennem, at man tager nogle folk ind og oplærer dem; men det kan også løses ved, at man tager

en del af det arbejde, der hidtil har været forbeholdt de faglærte, ud og siger, at det ikke mere behøver at udføres af faglærte, hvorved de faglærte, der er tilbage, bliver til rådighed for et mindre arbejdsområde.

Der er også andre måder, problemet kan løses på. Selvom lovforslaget blev gennemført i den skikkelse, hvori det foreligger, vil parterne alligevel selv være i stand til at skabe andre samtidige løsninger på de forskellige områder; hvad det kommer an på er, at de løser problemet. Bl. a. hindrer betingelsen for, at forslagets virkninger træder i kraft: at der er den fornødne mangel på arbejdskraft, at virkningen iøvrigt indtræder. Man kan diskutere, hvordan denne betingelse skal udformes, og hvordan andre betingelser skal udformes. Jeg sagde allerede i fremsættelsestalen, at jeg erkendte, at der her i folkettingen fandtes megen og betydelig saglig indsigt på disse områder, som det, hvis man erkendte problemet og ville være med til at løse det, utvivlsomt ville være muligt at nyttiggøre, således at vi kunne få også den bedst mulige tekniske og sagligt betonedede udformning.

Jeg siger altså ikke, at det skal løses akkurat på den måde, jeg her har skitseret. Men vi er enige om, at der foreligger et problem; det har foreligget i mange år, og efter min opfattelse er det så presserende, at der er grund til, at vi nu tager fat på det. Jeg vil altså gentage min opfordring fra fremsættelsestalen og forhåbentlig med det resultat af den drøftelse, der skal føres, og det arbejde, der skal gøres, at vi kan blive i stand til at finde frem til en løsning, der kan hindre, at vi fortsætter med de betydelig uheldige virkninger, vi har haft på disse områder gennem de senere år.

Lindberg: Jeg vil gerne indledningsvis sige, at jeg har det på samme måde som den højtærede økonomi- og arbejdsminister, at jeg — jeg vil ikke sige bliver forundret — men dog synes, det er mærkeligt, at de to partier, der har fremsat dette lovforslag, har ændret kurs. Jeg har altid opfattet det sådan, at disse to partier var imod tvungen voldgift, at man, så langt som det overhovedet var muligt, havde interesse i, at arbejdsmarkedsparterne selv skulle ordne deres forhold. Der har jo været adskillige

[Lindberg.]

situationer, hvor der også, medens de to partier har siddet ved regeringsmagten, eller i hvert fald det ene parti med støtte af det andet, har været langvarige konflikter herhjemme, som er forløbet uden indgreb — jeg minder om typografstrejken i 1947, hvor den daværende regering, selv om den havde meget imod denne strejke, ikke følte sig foranlediget til at gribe ind. Jeg bebrejder ikke de to partier, at de ikke greb ind dengang, men jeg peger altså på, at man tidligere har stået på en anden linie, når der var tale om at ordne forhold, der nu kommer ind under arbejdsmarkedets forhold; derfor kan man måske tale om en kursændring, når vi skal se på spørgsmålet om tvungen voldgift — og det kan vel kun fornøje det radikale venstre, hvis der virkelig er sket en sådan svingning indenfor de to partier.

Det, som ligger bag dette lovforslag, er jo spørgsmålet om bevægeligheden på arbejdsmarkedet, og det er efterhånden blevet noget af et slagord, at hvis man løser problemet: bevægeligheden på arbejdsmarkedet, løser man hele arbejdsløshedsproblemet. Jeg tror, det er helt forkert. Jeg erkender selvfølgelig, at den størst mulige bevægelighed på arbejdsmarkedet er med til at skabe den størst mulige beskæftigelse, men hovedårsagen til arbejdsløsheden ligger helt andre steder end i spørgsmålet om bevægelighed. Hvis vi ser på bevægeligheden indenfor det danske arbejdsmarked, må man i virkeligheden sige, at der er en relativt god bevægelighed; ellers kunne man simpelthen ikke komme ned på de arbejdsløshedsprocenter, som vi heldigvis har haft bl. a. i indeværende sommer, hvor den gennemsnitlige arbejdsløshed for samtlige arbejdere i dette land har været nede på omkring 4 pct. Det siger sig selv, at når man skal tage hensyn, og det må man jo, til de mange andre forhold, der spiller ind i spørgsmålet om bevægeligheden og om faggrænserne — jeg peger på de arbejdsløshedsøer, vi har, og på hele boligproblemet i forbindelse med en flyt-

ning af arbejdskraften — kan man sige, at når man er nede på en arbejdsløshedsprocent som den, vi har haft i sommer, er der stort set ikke noget i vejen med bevægeligheden; ellers var det ikke lykkedes at komme ned på den arbejdsløshedsprocent, vi har været nede på i sommer.

Men det betyder selvfølgelig ikke, at der ikke ligger et problem her, og jeg skal, ligesom den højtærede minister gjorde det, udtale, at hvad der kan gøres i retning af at løse dette problem, vil vi gerne være med til.

Nu har man jo i bemærkningerne til dette lovforslag anført, at der har været en meget stor forskydning i forholdet mellem faglærte og ufaglærte arbejdere i de sidste 20 år her i Danmark. Jeg vil gerne til belysning af dette spørgsmål fremdrage nogle tal. Hvis vi ser på den sidste erhvervstælling — den er fra 1948 — lå det sådan, at på dette tidspunkt var der 43,1 pct faglærte, 20,2 pct. tillærte og 36,7 pct. ufaglærte. Går man tilbage til 1925, var tallene: faglærte 50,8 pct., tillærte 16 pct., ufaglærte 33,2 pct. Det vil altså sige, at der i disse 23 år, fra 1925 til 1948, har været en nedgang for de faglærte på ca. 7 pct. og samtidig en opgang for de ufaglærte på ca. 3,5 pct.; resten er slugt af gruppen tillærte. Det vil i virkeligheden sige, at der, når man tager hensyn til den industrielle udvikling, ikke har været nogen særlig stor tendens til, at faglærte arbejdere er gået over til gruppen ufaglærte. Jeg tror, at tallene meget godt belyser det, der er foregået indenfor dansk industri og håndværk, således at man ikke af disse tal kan drage den slutning, at de ufaglærtes antal er vokset uforholdsmæssigt i forhold til de faglærtes.

Ser man på byggeindustrien, ligger tallene endnu mere snævert, idet der der i årene fra 1925 til 1948 kun har været en nedgang for faglærte arbejdere fra 59,4 pct. til 54,6 pct., d. v. s. at der kun har været en nedgang på 5 pct., medens de ufaglærtes antal i samme tidsrum er vokset fra 40,4 pct. til 42,8 pct. Jeg tror ikke, det er rig-

[Lindberg.]

tigt, at der har været en særlig stor forskydning her, ikke mere end hvad naturligt er.

Man kan vel i denne forbindelse rejse spørgsmålet, om det er rimeligt at forcere en forøget tilgang af lærlinge til byggefagene, ikke mindst når man tager i betragtning, at det ærede medlem hr. Aksel Møller, som jo er medforslagsstiller til det foreliggende lovforslag, for nogle uger siden i en kronik i „Nationaltidende“ gjorde sig til talsmand for, at man skulle være forsigtig med byggeriet, fordi man meget vel kunne vente en krise indenfor byggeriet allerede i 1954—55.

Det, der nærmest karakteriserer dette lovforslags fremsættelse, er spørgsmålet om beskæftigelsen indenfor byggefagene, og her ligger det jo således, som den højtærede minister pegede på, at i 1951 var der for de faglærtes vedkommende — her taler jeg altså ikke om de ufaglærte, men kun om de faglærte — en gennemsnitlig arbejdsløshed på 11 pct. I 1952 var den gennemsnitlige arbejdsløshed 14 pct. For murerne var arbejdsløsheden i 1951 12 pct., i 1952 14 pct. Det betyder, at for murerens vedkommende var der i 1951 året rundt hver dag 1 150 ledige. Nu ved jeg godt, at man vil sige: ja, men om sommeren er der ikke ret mange ledige; men kendsgerningen er jo, at tager man det som gennemsnit året rundt, er tallet 1 150. I 1952 var der 1 400 ledige murerer hver dag året rundt, når man tager det i gennemsnit. Ja, ja, vil man så atter sige, men i sommermånederne manglede vi jo alligevel murerer. Deroverfor vil jeg gerne spørge: Vil det hjælpe noget, om man i de enkelte sommermåneder, hvor man står og mangler murerer, prøvede på at tage murerarbejdsmand ind? Det er jo det, man er inde på i lovforslaget, idet man siger, at man ikke vil anvende ufaglærte, der kommer lige fra gaden, men man vil tage murerarbejdsmand ind. Vil det hjælpe noget på dette forhold? Vil det ikke være sådan, at man, hvis man tog de murerarbejdsmand ind til en vis oplæring og så skulle erstatte dem med nye folk, tværtimod ville forsinke byggeriet? Murerne mener i hvert fald, at sådan vil det gå, hvis man bærer sig ad på den måde.

Jeg tror altså ikke på, at man kan løse problemet på den måde, som er foreslået i

lovforslaget. Jeg tror ligesom den højtærede minister — ordføreren for forslagsstillerne, det ærede medlem hr. Henry Christensen var også inde på det — at det, der skal til, er en større indsats for sæsonudjævning gennem vinterbyggeri. Det er helt urimeligt, at man skal have murerer gående ledige i det antal, som vi har, i måneder, hvor der faktisk ikke er noget i vejen for, at man udmærket kan bygge. Jeg tager som eksempel: til trods for at vi har haft det allerbedste vejr til at bygge i i disse efterårsmåneder, går der alligevel alene i København over 100 ledige murerer. Altså, hvis man skal løse problemet, og det synes jeg man skal, må man være enige om at gøre en virkelig indsats for at skabe en sæsonudjævning, og det er ikke noget uløseligt problem. I vore nabolande Sverige og Norge har man jo virkelig formået at skabe beskæftigelse for bygningsarbejderne også i vintermånederne. Nu er det imidlertid sådan, at selvom arbejderne har den allerbedste vilje til at gå ind for denne sæsonudjævning og dette vinterbyggeri, sådan som organisationerne gør det, så er det i henhold til septemberforliget mestrene, der har mulighed for at indføre sæsonudjævningen, og her kniber det i høj grad at få arbejds-giverne interesseret. Derfor er spørgsmålet rejst under denne overenskomstssituation fra de byggefagsorganisationer, der har med disse problemer at gøre, og som gerne såvidt muligt vil gøre en indsats for at få en sæsonudjævning.

Jeg vil så sige lidt om selve lovforslaget. Jeg mener, at lovforslaget, sådan som det er bygget op, er både skadeligt og overflødig. Jeg rejser først det spørgsmål, om man tror, at der i virkeligheden, selvom man gennemførte lovforslaget, var nogen murerarbejdsmand, der kunne tænke sig at gå i lære, når resultatet af at gå i en sådan lære ville blive det, at de efter at have været, hvad ved jeg, 2—3 år i lære — det er vel noget sådant, forslagsstillerne tænker sig — højst ville kunne opnå en højere fortjeneste på ca. 8—10 pct. Det er nemlig forskellen på murerarbejdsmandenes og murerens lønninger i øjeblikket, når man tager deres gennemsnitslønninger.

Jeg vil også gerne rejse det spørgsmål, hvor man kan finde en murermester, der vil tage lærlinge ind på disse betingelser og

[Lindberg.]

betale den løn, der vil blive krævet derfor. Det siges i bemærkningerne til forslaget, at man skal have en løn, så man kan leve, og det vil formentlig efter forslagsstillernes mening betyde en løn på en 150 kr. om ugen, måske lavere, det ved jeg ikke, men det vil i hvert tilfælde være en femdobling af den lærlingeløn, man betaler i øjeblikket til murerlærlinge og tømrerlærlinge. Jeg tror altså ikke, at der er ret mange murermestre, der vil gå ind på disse vilkår, og jeg tror heller ikke, at det vil have nogen gavnlige virkning overfor den såkaldte mesterlære, hvorom forslagsstillerne siger, at det er deres agt at bevare den og gøre, hvad de kan derfor.

Jeg tror ikke, det ville gøre noget særlig godt indtryk på de unge mennesker, som eventuelt kunne tænke sig at gå i murer- eller tømrerlære, hvis de opdagede, at de kunne arbejde i det almindelige erhverv indtil deres 18. år og så slippe med et par år eller tre i lære og blive udlært. Der ville selvfølgelig ikke være ret mange, der ville gå fem eller fire år i lære, således som det er i øjeblikket, og til en meget lavere løn, hvis man kunne slippe nemmere igennem på anden måde, og dermed ville man i virkeligheden underminere mesterlæren indenfor disse områder.

Man har også været inde på, at det navn, man foreslår skal ordne tingene, skal have lov til at dele akkorderne, og det ærede medlem hr. Henry Christensen var også lidt inde på det i sine bemærkninger i dag, idet han meget forsigtigt sagde, at der kunne også tænkes den mulighed, at man tog noget af det lette arbejde ud og overdrog det til ufaglærte og så lod de faglærte beholde det svære; det er vel nok den tendens, når man virkelig skal se gennem tingene, som ligger i lovforslaget. Det kender vi, det har vi mødt tidligere fra arbejdsgiverforeningen og de organisationer, der står under arbejdsgiverforeningen, at man meget gerne vil ind på at dele arbejdet, fordi der er en del arbejde, siger man, der er så let, at det sagtens kan laves af folk, der ikke har stået i lære, og så kan de faglærte beholde det svære arbejde.

Jeg vil erkende, at der indenfor industrien er en hel del arbejde, der kan specialiseres ud, og der er muligvis også indenfor bygge-

fagene noget arbejde, man kunne gøre dette ved, men jeg vil rigtignok meget advare imod, at man nedsatte en tvungen voldgift, der fik den opgave at skulle begynde at dele akkorderne, for så kan man være helt forvisset om, at så fik man i hvert tilfælde strid og uro ude på arbejdspladserne. Det er nu ikke så ligetil et problem at begynde at dele akkorderne, hvor det drejer sig om tusindvis af akkorder, og hvor det kræves, at det er folk, der kender til tingene, der skal beskæftige sig med disse problemer. At sætte et navn til at ordne disse akkorder ville efter min mening være at stille det en uløselig opgave, og jeg vil meget advare mod, at man går ind på nogen lovgivning, hvorefter man giver et navn dette mandat. Det viste sig under krigen, hvor man havde arbejds- og forligsnævnet på grund af de særlige forhold med besættelse o. s. v., at når arbejds- og forligsnævnet stod overfor sådanne opgaver, gjorde man, hvad man kunne, for at blive fri for dem og udskød tidspunktet, fordi man nogenlunde var klar over, at der måtte komme normale forhold engang, og så kunne parterne til den tid igen begynde at snakke om disse ting. Man veg udenom ligesom katten om den varme grød, og det kan jeg godt forstå, når man kender disse indviklede forhold. Jeg vil derfor som sagt meget advare imod, at et navn skal beskæftige sig med sådanne problemer.

I lovforslaget er man også inde på et andet problem, nemlig spørgsmålet om at ophæve begrænsningen af lærlingetilgangen til de forskellige fag, altså lærlingereguleringen. Nu vil jeg gerne sige, at dette med, at man i fagenes overenskomster skulle bestemme grænserne for, hvor mange lærlinge der måtte antages, er efterhånden faldet væk. Det findes indenfor ganske få og små fag. Det findes specielt indenfor sådanne fag, hvor der faktisk finder en overproduktion af lærlinge sted med det resultat, at faget får en hel del arbejdsløse, fordi der rent faktisk bliver udlært mange flere, end man har brug for indenfor de bestemte fag. Men indenfor de fag, der betyder noget, de store industrier, for eksempel jernindustrien, har man ikke sådanne begrænsninger, og indenfor byggefagene har man heller ikke sådanne begrænsninger. Det er oven i købet sådan, at der i øjeblik-

[Lindberg.]

ket er en meget stærk trang til hos unge mennesker at komme både i murer- og i tømrerlære, i det hele taget i lære indenfor byggefagene, men det er overordentlig vanskeligt at komme i lære, fordi mestrene i virkeligheden begrænser tilgangen af lærlinge. Forholdet er ydermere det, at udviklingen har ført med sig, at efterhånden er der en række entreprenører, som overtager bygningsarbejdet, og entreprenørerne tager konsekvent ikke lærlinge ind. Derfor bliver uddannelsen af lærlinge overladt til mestrene, og det er klart, at det betyder noget i det lange løb, at man skærer et stort område fra, hvor der ikke bliver taget lærlinge ind.

Derfor tror jeg nok, at det, man skulle til her, var ikke så meget i overenskomsterne at sløjfe begrænsningen af lærlingetilgangen, men at animere arbejdsgiverne til at være interesserede i at tage lærlinge ind, fordi det til syvende og sidst betyder noget i fremtiden både for arbejdsgivere og arbejdere, at man forsyner faget med tilstrækkeligt kvalificeret arbejdskraft.

Må jeg have lov til at pege på en ting, som den højtærede minister også var inde på, nemlig at hovedorganisationerne har truffet en aftale i 1951 på opfordring af arbejdsmarkedskommissionen, en rammeaftale, som går ud på, at man opfordrer de arbejdsgivere og fagorganisationer, som har dette problem, til at forhandle med hinanden. Man peger udtrykkelig på — og her må man huske på, at det dog er hovedorganisationerne, der er vant til at have med disse faglige spørgsmål at gøre — at problemet simpelthen ikke kan løses ved en forhandling mellem hovedorganisationerne, ja, måske ikke engang ved forhandling imellem forbundene, men der må forhandles ude på de enkelte virksomheder, på de enkelte lokale områder.

Jeg synes ikke, det er nogen god optakt til den overenskomstsituation, vi faktisk står midt i, når det konservative parti og partiet venstre stiller forslag om tvungen voldgift. Nu kan man sige: ja, men det er på et begrænset område. Det skal jeg gerne indrømme, men er man først begyndt, ved man ikke, hvor man ender. Jeg tror, det er meget farligt, navnlig i den situation, vi nu befinder os i, at give udtryk for, at

der virkelig her i folketinget er partier, som mener, at man bør løse arbejdsmarkedets problemer med tvungen voldgift som en fast regel, man altid har at rette sig efter. Jeg tror, det i overordentlig grad vil skade forhandlingerne, hvis dette bliver altfor tydeligt markeret.

Der er yderligere sket det i denne sag, at arbejdsgiverforeningens formand ligesom De samvirkende Fagforbund har advaret imod at gennemføre et sådant lovforslag. Arbejdsgiverforeningens formand har peget på, at et sådant lovforslag er ganske overflødigt, at der faktisk ikke er problemer, som medfører behov for lovforslaget. Jeg synes, det må give de to partier noget at tænke på, når arbejdsgiverforeningens formand går imod forslaget. Han repræsenterer ganske vist ikke direkte byggefagene, selvom han som formand for arbejdsgiverforeningen har noget med dem at gøre, men han repræsenterer i stor udstrækning industrien, og jeg vil slutte mine bemærkninger her med også at advare imod at gennemføre dette forslag i den skikkelse, hvori det her er fremsat.

Poul Sørensen: Jeg vil gerne på mit partis vegne knytte nogle bemærkninger til det lovforslag, som vi har været med til at stille. Jeg hørte med meget stor interesse på de udtalelser, som både den højtærede minister og den ærede ordfører for socialdemokratiet fremsatte. Man gør gældende, at vi har beredt en overraskelse ved at stille dette lovforslag, idet vi fraviger vor principielle stilling og begiver os ind på et område, hvor arbejdsgivere og arbejdere tidligere skulle klare sig selv og tale sig tilrette, men ordføreren for forslagsstillerne har allerede klarlagt, hvorfor vi har taget dette initiativ, og jeg skal kun gøre nogle ganske enkelte bemærkninger herom.

Vi har stærkt understreget, og det fremgår også af lovforslagets bemærkninger, at lovforslaget er fremsat under hensyntagen til den forhandlingsperiode, der indtræffer til foråret, og det er selvfølgelig vort ønske, at alle fag skal ordne sig på samme måde, som enkelte fag allerede har gjort det. Vi erkender, at det er et vanskeligt område at nærme sig, og at mange forskellige ting griber ind i dette, så det er klart, at der antagelig vil være meget at

[Poul Sørensen.]

ændre og rette i lovforslaget. Vi har imidlertid også påkaldt arbejdernes og arbejdsgivernes organisationers medarbejderskab, og jeg synes, jeg har lov til at understrege, at vi ikke har taget parti for den ene del af arbejdsmarkedet, og der har også, som allerede nævnt, været rettet kritik fra begge sider imod det initiativ, vi her har taget.

Jeg vil gerne tilføje overfor den rejste kritik, at vi har fundet det rimeligt og rigtigt, at der tages hensyn til tredieparten i denne sag, det vil sige alle dem, der står udenfor de organiserede arbejders og arbejdsgivers rækker, og det er efter vor mening ikke rigtigt, når man påstår, at løsningen af problemet skulle være et lukket land for dem, der står udenfor disse to parter. Alene det, at vi får en drøftelse af spørgsmålene, er en tilfredsstillende for os, og vi er meget lydhøre overfor, hvad der fremkommer under debatten i dag, ligesom vi under det udvalgsarbejde, som jeg vil foreslå følger efter, vil lytte til den sagkundskab, som vi ved mange medlemmer sidder inde med.

Jeg tror ikke, jeg overdriver, når jeg siger, at den faglige opdeling her i landet er forældet. Vi har 650 000 fagorganiserede arbejdere, heraf er 135 000 kvinder, og af resten — det er 515 000 — er 245 000 det, man kalder ufaglærte. Jeg er ganske enig i, at den ufaglærte arbejders stilling er ændret meget væsentligt. Ser man på opdelingen af disse 245 000 såkaldte arbejdsmænd i de 8—10 hovedgrupper, der er, står det en ganske klart, selvom man ikke har dybtgående indsigt i disse ting, at der findes grupper, som for år tilbage havde en meget tilbagetrukket og beskedet stilling, men hvis arbejde nu i allerhøjeste grad er kvalificeret arbejde. Jeg kan blot nævne den gruppe, som måske var den ringest stillede i gamle dage, landarbejderne. Ser man, hvilke arbejder der er landarbejderne betroet i dag med den mekanisering, der har fundet sted indenfor landbruget, må man sige, at udviklingen har medført en højnelse i forhold til de faglærte arbejdere. Jeg er derfor ganske enig i, at den spændvidde, som før var her i landet mellem den faglærte og den ufaglærte, ikke eksisterer i samme grad i året 1953 som tidligere, og

den udvikling, som venter os, må man vel formode vil yderligere afsvække forskellen.

Det, der har gjort problemet aktuelt for os, er selvfølgelig først og fremmest problemet omkring byggeriet her i landet. Tager vi f. eks. de fagorganiserede murere op til beskuelse, var der i 1940, da der var flest, 11 200 organiserede murersvende, og det sidste tal, som foreligger for mig, fra foråret 1953, er omtrent 10 400 organiserede murersvende. I denne periode på 13 år er murersvendenes antal her i landet altså ikke steget, således som man kunne have ventet, men tværtimod gået tilbage, og jeg vil sige til de ærede kritikere, som her fører stærk kritik frem mod vort forslag, at den udvikling, som her har fundet sted, har ikke ladet os upåvirket. Endvidere kan man ikke sige — jeg sidder ikke inde med tilstrækkeligt materiale, men såvidt jeg er underrettet, kan man ikke sige — at antallet af lærlinge i murerfaget, selvom det vist er større nu, end det har været før, er så stort, at det i løbet af relativ kort tid vil kunne afhjælpe manglen på murersvende.

Derfor vil jeg gerne bede modstanderne af forslaget om at forstå baggrunden for det. Når vi har gennemlevet somme med det pres, der har været på byggeriet, uden en eneste ledig murer, kan det ikke nytte at henvise til, at blikkenslagere og smede og andre har fundet en ordning, som er tilfredsstillende for dem, når det på et så afgørende område ligger, som jeg her har skitseret. Det er altså først og fremmest årsagen til, at vi, som det også har været sagt, har forsøgt at sætte sagen stærkt på dagsordenen overfor de forhandlende parter i de kommende måneder. Vi understreger, at vi helst ser, at parterne selv klarer problemerne, men det øvrige samfund må have lov til at sige, at det er et så dybt alvorligt problem, at det må og skal klares.

Det er sikkert udenforstående — hermed mener jeg dem udenfor de direkte interesserede parter — uforståeligt, at det ikke er muligt at føre de ufaglærte ind på disse arbejdspladser. Nu siger man til os, at der er god gang i det. Ja, jeg ved ikke, hvor megen gang der er i det. Hvis man ser på det utraditionelle byggeri, erindrer vi fra i sommer, hvorledes kampen stod omkring

[Poul Sørensen.]

et byggeri ude i Hvidovre. Det tog tid, inden spørgsmålet blev afgjort til de ufaglærte arbejderes fordel. Vi har altså ikke ment, at man skulle kæmpe sig frem skridt for skridt i en situation, hvor samfundet står og har behov for at få bemandede arbejdspladserne så stærkt og godt, som det overhovedet er muligt. Dér mener jeg ikke, og mener vi ikke, at man kan stå og vente på disse periodevise opgørelser, så på den ene arbejdsplads, og så på den anden arbejdsplads. Vi har ment, at man måtte tage hele spørgsmålet op til grundig og nøje overvejelse og forhåbentlig til en løsning, som parterne selv kunne bringe tilveje, men at man, hvis det beklageligvis ikke skulle ske, da skulle have mulighed for fra samfundets side at vedtage bestemmelser, som kunne bringe denne sag til en forholdsvis snarlig løsning.

Jeg forstår udmærket vanskelighederne. Dem har vi mærket, dem har vi læst og hørt om, og jeg forstår det i og for sig godt. Når man går ind på et område, hvor andre før har haft enebestemmelsesretten, må man vente at få med en del modstand at gøre. Jeg har imidlertid forsøgt, så godt som man kan udefra, at følge de strømninger og stemninger, der har været også indenfor de fagorganiseredes egne rækker, og jeg vil med den højtærede formands tilladelse gerne citere et par linier, som har klaret en hel del for mig. De stod i „Jern- og Metalarbejderen“ i august 1952. Der skrives bl. a.:

„Men hvis vi skal videreføre den tekniske udvikling i dette land, må vi også vogte os for ensidige konservative fagtraditioner, som uvilkaarligt vil hindre en rationel udvikling af arbejdsmarkedets politik.“

Der siges mange andre kloge ord i denne artikel, således som jeg ofte har lyttet til de kloge ord, det ærede medlem hr. Hans Rasmussen er fremkommet med med hensyn til det faglige arbejde, men disse linier kan selvfølgelig ikke andet end gøre, at vi andre tager disse problemer op til nøje overvejelse og siger: kan vi give en hånds-rækning, så er vi selvfølgelig rede til det. Og jeg vil også gerne sige overfor det høje ting, at jeg ikke har været påvirket af det, som jeg har kunnet følge fra arbejdsmændenes sidste kongres, kun gennem dags-

pressen og kun gennem et autoriseret blad, idet den diskussion, der har været blandt arbejdsmændene selv, viser, at de nu er nået fra et standpunkt, hvor industriforbundstanken var dem imod, over til et standpunkt, hvor de klart må erkende, at som udviklingen er, er måske industriforbundstanken, som er en del af den vej, vi ønsker at betrede, muligvis den vej, hvor fremtiden ligger. Således er der ting, som siger til en, at de tanker, vi har gjort os som baggrund for vort forslag, trives og vokser og gror også indenfor de parter, som er direkte interesserede i spørgsmålet. Derfor vil jeg gerne ved denne forhandling sige til de faglige ledere, og særlig til dem, der har plads her i det høje ting, at vi fra vor side vil ikke give denne sag op, før vi mener, at der er kommet en sådan ordening, at den arbejdskraft, der skal være til rådighed for os, også virkelig er til rådighed, så ikke forældede og, som der stod i denne udmærkede artikel, ensidige konservative fagtraditioner hemmer den normale udvikling her i landet.

Jeg deler de synspunkter, der har været ført frem, når man har understreget uddannelsen af den ufaglærte arbejdskraft, et problem, som med interesse følges fra vor side, og til hvis løsning vor medvirken ikke skal mangle. Det er ting, der må bygges videre på, arbejdes videre på. Hvis ikke den tilstrækkelige arbejdskraft indenfor et fag — og her drejer det sig først og fremmest om murerfaget — kan skabes på normal vis gennem en lærlinguddannelse — og intet tyder for mig på, at den kan det i øjeblikket — så må man gå den vej at benytte de dygtige ikke-faguddannede arbejdsmænd, som står til rådighed, og desværre må vi jo sommeren igennem konstatere, at nogle tusinde af disse ikke kan finde beskæftigelse andre steder.

Jeg vil da gerne have lov til til sidst at gøre et par enkelte bemærkninger, som jeg også beder taget med i betragtning. Når man skal bedømme hele vor stilling i denne sag, når man skal bedømme det vanskelige initiativ — det erkender jeg at det er — som er taget i sagen, så vil jeg gerne sige i al almindelighed, at jeg har forsøgt med få ord, og mangelfuldt selvfølgelig, at belyse problemet murerne i forhold til murerarbejdsmændene, men de ord, som smedenes blad så klogt skrev om situationen her i

[Poul Sørensen.]

landet, gælder efter min mening også for andre. Man kan sige, at der er mange problemer knyttet til det. Ja, men jeg erkender da, at såsnart der kommer et lønproblem ind i det eller andre ting, kan det være vanskeligt for parterne at klare det; men man må have mig undskyldt — hvis jeg må have lov til at tale, om jeg så må sige, på tredieparts vegne ved denne lejlighed — man må have mig undskyldt, men der er ingen, der forstår sagen med de møtrikker, som de unge mennesker ikke måtte skrue ind. Jeg forstår, at der er lønpolitik i det, men disse eksempler — og adskillige andre kunne nævnes — gør jo, at befolkningen som sådan spørger: Er vi ikke efterhånden nået frem til at opbygge en fagopdeling her i landet, som ikke svarer til året 1953, som er bundkonservativ i dårligste forstand, som der blev skrevet i smedenes blad? Jeg tror, man er nået dertil, og derfor har vi gennem det forslag, vi her har stillet, gerne villet forsøge at give et bidrag til en løsning, bare som en indgang til en afklaring af spørgsmålet og en løsning af spørgsmålet. Der kan ændres uhyre meget i paragraffer; der er antagelig ærede medlemmer, som sidder inde med en sådan viden, at de kan skabe et smukkere og bedre lovforslag end det, der foreligger her. Alt det kan vi forhandle os tilrette om, men ingen har jo endnu talt i denne sag her i det høje ting, uden at man har erkendt det livsvigtige for os alle i, at arbejdskraften er til rådighed, at opdelingen af arbejdskraften må være moderne og smidig, og når vi alle er enige herom, nuvel, så lad os forsøge at forhandle os tilrette, om vi kan nå frem til et instrument, som kan nærme os mere til en løsning, end vi er i øjeblikket.

Bertel Dahlgaard: Det forslag, der her foreligger, omhandler jo det problem, der i almindelighed omtales som bestræbelserne for at skabe bevægelighed på arbejdsmarkedet. Det er også efter mit skøn et af tidens vigtigste problemer indenfor erhvervslivet, og det er sikkert kun gavnligt, at der i folketinget finder en meningsudveksling sted, som måske kan bidrage til i offentligheden at skabe større klarhed over de mangeartede forhold, der er forbundet med problemet. I anden række kommer så selve det foreliggende forslag, som synes mig at

se bort fra centrale synspunkter indenfor hele problemstillingen.

Må jeg først henlede opmærksomheden på, at der sidste sommer på Hindsgavl ved Socialpolitisk Forenings møde holdtes et foredrag af kontorchef i centralarbejdsanvisningen, lektor Vedel-Petersen om uddannelsesproblemet og bevægeligheden på arbejdsmarkedet. Visse hovedpunkter af dette foredrag blev forresten offentliggjort i „Politiken“s kronik den 9. august. Jeg ville ønske, at dette foredrag blev almindelig folkelæsning indenfor erhvervskredse, det være sig blandt arbejdere, funktionærer eller arbejdsgivere. Det stiller de problemer, der knytter sig til bestræbelserne for større bevægelighed på arbejdsmarkedet, de ufaglærtes, de faglærtes og de tillærtes problemer, set i deres samfundsmæssige sammenhæng, op med en klarhed, som ikke er helt almindelig. Foredraget klarlægger også, hvorledes det er visse fundamentale strukturændringer, der i disse år foregår indenfor erhvervslivet, som har givet disse problemer deres særlige aktualitet netop nu, og som gør, at deres løsning simpelthen trænger sig på som en nødvendighed.

Foredraget tager sit udgangspunkt i den opfattelse, der ganske naturligt er den fremherskende i den danske befolkning, at til et frit folkeliv hører retten til de frihedsgoder, som kan betegnes ved retten til frit valg af erhverv, retten for forbrugerne til frit forbrugsvalg og endelig retten til arbejde, d. v. s. fuld beskæftigelse. Det centrale i de fremsatte synspunkter er nu, at det påvises, at disse rettigheder eller frihedsgoder er uførenelige under de organisationsformer og de former for den erhvervsmæssige uddannelse, der er herskende herhjemme i dag. Retten til frit erhvervsvalg betyder for de faglærte under de nuværende forhold stort set et eengangvalg, nemlig den dag den unge vælger, hvilket fag han vil uddanne sig i. Når den unge her har truffet sit valg, er han almindeligvis bundet til faget og til de arbejdsmuligheder, der findes indenfor faget.

Hvis nu forbruget i samfundet efterhånden forskyder sig, sådan som det netop i vor tid stadig gør på grund af ændrede vaner, på grund af at der opstår nye behov som følge af nye opfindelser og ny teknik og af mange andre grunde, opstår der uover-

[Bertel Dahlgaard.]

ensstemmelse mellem den arbejdskraft, der er uddannet indenfor det enkelte erhverv, og de ændrede krav til arbejdskraftens fordeling, som det ændrede forbrug stiller, og hvis så grænserne mellem fagene eller mellem de faglærtes og de ufaglærtes arbejdsområder er uoverstigelige eller i hvert fald meget stærkt fastlagte, må der uvægerligt efterhånden blive arbejdsløshed indenfor visse fag eller indenfor de ufaglærtes kreds, medens der er mangel på arbejdskraft indenfor andre fag, hvis produktion det ændrede forbrug nu efterspørger. Og konsekvensen er igen, at der overhovedet ikke er mulighed for at nå det mål, som hedder fuld beskæftigelse, og som vi alle må stræbe efter. Den fulde beskæftigelse på arbejdsmarkedet kan altså ikke opnås, medmindre der tilvejebringes en vis grad af bevægelighed, medmindre arbejdskraften får naturlige muligheder for at gå fra de områder, hvor forbruget indskrænkes, til de områder, hvor nye behov eller øget behov er opstået.

Konsekvensen af disse rent faktiske forhold er da, at man altid i tilrettelæggelsen af erhvervslivets forhold må tage sit udgangspunkt i forbruget, d. v. s., at organiseringen af erhvervsliv og arbejdsforhold må tilpasse sig til altid at kunne tilfredsstille forbrugernes skiftende behov. Først da er muligheden for fuld beskæftigelse tilstede. At spørgsmålet om fuld beskæftigelse er afhængigt også af andre forhold, således selve den økonomiske politik, pengepolitikken, det samarbejde, der kan skabes mellem produktionens forskellige faktorer, og det samarbejde, der finder sted mellem erhvervene og samfundsmagten, er jo en given ting, men det ændrer intet i det fundamentale krav til bevægelighed på arbejdsmarkedet, der her er nævnt.

Det påvises nu i det pågældende foredrag, at dette forhold får sin dominerende betydning netop i vor tid på grund af den strukturændring, der foregår indenfor produktionslivet. Vedel-Petersen siger herom — hvis jeg må citere —:

„Man må forstå, at den arbejdsbesparende teknik, der har mekaniseret en betydelig del af det tunge og grove kropsarbejde, f. eks. i landbruget, i anlægsvirksomhed, ved havne- og transportarbejde, har frigjort tilsvarende betydelige ar-

bejdsstyrker indenfor de ufaglærtes arbejdsområde, og at den derved forårsagede besparelse i arbejdsomkostningerne så godt som aldrig — og ikke engang ad omveje — vil medføre nogen øget efterspørgsel efter arbejdskraft indenfor de områder, hvor besparelsen har fundet sted. Efterspørgslen vil forøges overfor produkter, der præsteres af især industri og håndværk.“

Heraf drages da den konklusion, at vi fortsat vil se den arbejdsbesparende teknik frigøre ufaglært arbejdskraft, og vort beskæftigelsesproblem består derfor aldeles overvejende i at indpasse de arbejdere, der ikke har opnået nogen egentlig faglært uddannelse, i den industrielle og håndværksmæssige produktion.

Jeg må her sige, at problemet er stillet meget skarpt, men vel også meget hårdt op, og synspunkterne må utvivlsomt suppleres med andre iagttagelser af erhvervsmæssige ændringer, hvor vi ser de ændrede behov skabe nye arbejdsmuligheder udenfor den egentlige industrielle og håndværksmæssige produktion, og at dette bl. a. medvirker til, at funktionærgruppen vokser så stærkt. Men det ændrer ikke rigtigheden af de fremsatte synspunkter i relation til det spørgsmål, man her behandler, bevægeligheden på arbejdsmarkedet.

Sluttelig konkluderer Vedel-Petersen i, at det ud fra de fremsatte synspunkter fremtidig må være udelukket, at man kan stille krav om fuld beskæftigelse og samtidig kræve de bestående faggrænser og fagmonopoler respekteret.

Ind i hele det billede, der her er tegnet, kommer så uddannelsesproblemet, hvor det forhold må understreges, at der foregår en udvikling indenfor industrien, der i stigende grad medfører, at den håndværksmæssige uddannelse kan erstattes med en kortere specialuddannelse, som nok oftest forudsætter en egentlig lærlingeuddannelse, men i mindre omfang. Det rejser igen spørgsmålet om ønskeligheden af et supplement til mesterlæren. Ingen herhjemme tænker formentlig at komme bort fra den mesterlære, der er så karakteristisk for den håndværksmæssige uddannelse i Danmark, og som har været af så afgørende betydning for dansk håndværk, men det er indlysende, at den udvikling hen imod mere kortvarig

[Bertel Dahlgaard.]

specialuddannelse, som skaber begrebet „de tillærte“, med øget styrke presser kravet om større bevægelighed på arbejdsmarkedet frem, så de arbejdsprocesser, som den specialuddannede kan udføre, ikke er monopoliseret for egentlig faglærte, når der er mangel på faglært arbejdskraft indenfor et vigtigt produktionsområde. Særlig aktuelt er jo, som omtalt her i dag, i disse år byggeriet og hvad der knytter sig hertil.

Det værdifulde i den fremstilling, Vedel Petersen har givet af disse problemer, er, at den giver et overblik over de for hele vort samfundsliv og levestandard grundlæggende problemer, der gemmer sig i spørgsmålet: større bevægelighed på arbejdsmarkedet. Selvfølgelig har disse problemer været behandlet før. Vi har arbejdsmarkedskommissionens betænkning af 1952 på 170 sider, hvor værdifuldt materiale og værdifulde synspunkter er fremsat. I denne betænkning understreges også, at bevægeligheden på arbejdsmarkedet spiller en væsentlig rolle for beskæftigelsesgraden; betænkningen understreger manglen på balance mellem faglærte og ufaglærte, og den konstaterer, at Danmark er blandt de lande, der har den højest udviklede lærlingeuddannelse, men også de mest fastlåsedede faggrænser.

I arbejdsmarkedskommissionens betænkning fremføres også det interessante, at når der findes større bevægelighed på arbejdsmarkedet f. eks. i Norge og Sverige, står det i forbindelse med, at fagbevægelsen i så høj grad i disse lande er organiseret efter industriforbundsprincippet. Overfor denne udtalelse tager dog kommissionens arbejderrepræsentanter et vist forbehold.

Må jeg forresten henlede opmærksomheden på, hvad der ikke hidtil synes at være særlig påagt af offentligheden, at den samlede kommission på betænkningens side 90 udtaler, at det med henblik på større bevægelighed kunne være ønskeligt at erstatte den nuværende form for børnetillæg til arbejdsløshedsunderstøttelse med

forøgede generelle børnetilskud, som udbetales såvel til arbejdsløshedsforsikrede som til andre, uanset om modtagerne er i arbejde eller ej. Jeg tror, dette forhold bør opfordre os til at tage hele vort børnetilskudssystem op til samlet behandling udfra også de her nævnte synspunkter, som jo iøvrigt den engelske lovgivning på disse områder bygger på.

Men alt i alt har arbejdsmarkedskommissionen desværre endnu holdt sig til ræsonnementer i al almindelighed, og det står selvfølgelig i forbindelse med vanskeligheden ved at nå til enighed mellem divergerende anskuelser på et område som dette, hvor det nødvendigvis må være svært at frigøre sig for adskillige fordomme og fastgroede traditioner. Rent ud sagt synes det mig, som om kommissionens rent saglige arbejde lammes af disse virkelige eller indbildte interessemodsatninger, men vi er nu ved et punkt af udviklingen, hvor nødvendigheden banker på døren, og hvor det heldigvis efterhånden er øjensynligt, at arbejderens interesser i stigende grad falder sammen med samfundets interesse i en nyorientering på disse områder, hvad jo også den noget større bevægelighed, der i hvert tilfælde midlertidigt er skabt indenfor forskellige arbejdsområder, er udtryk for.

Når jeg nu fra disse principielle betragtninger dernæst vender mig til det foreliggende lovforslag, må jeg sige, at jeg efter at have læst det har måttet beundre det mod, de to partier udviser ved at give tilkende, at de mener, dette store, men også uhyre komplicerede problem skulle kunne løses gennem et forslag som dette, der for det første — jeg beder den ærede ordfører undskylde, at jeg siger det, som det er — er formuleret overordentlig slet, men som tillige rejser problemet på en måde, der i den foreliggende situation snarest kan tænkes at lægge hindringer i vejen for en udvikling, som erhvervslivets to parter i denne sag gerne skulle trække på fælles hammel med samfundets ledelse. Jeg bør

[Bertel Dahlgaard.]

vist i denne forbindelse understrege, at de to partier, der er forslagsstillere, heller ikke har haft mod til at fremsætte et sådant forslag i alle de tre år, de to partier havde et regeringsansvar; først da man ikke længere havde dette særlige ansvar, fremsatte man forslaget.

Må jeg nu om forslaget først sige, at jeg går ud fra, at forslagsstillerne er klar over, at dette forslag som statsindgreb betragtet må anses for at være et af de mest vidtgående, vi har stået overfor herhjemme. Det skal jeg i og for sig ikke bebrejde forslagsstillerne, men jeg beder blot om, at man vil erindre det, når forslag foreligger fra det radikale venstre, enten om statsindgriben overfor samfundsdelæggende arbejdskonflikter eller vedrørende bestræbelser for at fremme samarbejdet mellem arbejdere, funktionærer og arbejdsgivere indenfor bedriftslivet, og hvor det hidtil har været et yndet argument fra de to partiers side, at staten skal lade organisationerne ordne deres egne sager. Det er også klart, det beder jeg erindret nu i de kommende uger, at et forslag som dette drager konsekvenser efter sig med hensyn til statsindgreb, når trustloven kommer til behandling.

Det, forslagsstillerne imidlertid synes at have overset, er, at selvom dette forslag blev gennemført, og det altså ved lov blev bestemt, i hvilke tilfælde ufaglærte har adgang til hidtidige faglærte områder, og der af staten fastsattes minimumslønninger, da ville der ikke være nået det allermindste, dersom arbejdslivets parter ikke benyttede reglerne, men arbejdsgivere og arbejdere i enighed afholdt sig derfra eller ikke kunne blive enige om den konkrete brug af bestemmelserne.

Hele dette forhold er formentlig årsagen til, at begge arbejdslivets parter har taget afstand fra dette forslag. Også arbejdsgiverforeningens formand har jo offentligt meget stærkt taget afstand fra forslaget, og det skyldes utvivlsomt, at man fra arbejdsgiverside er ængstelig for, at forslaget skal komme til at virke som en hund i et spil kegler, virke svækkende på en udvikling, som der i begge lejre er voksende forståelse af.

I denne forbindelse må jeg minde om,

at der allerede på et tidligere tidspunkt er sket det, at både De samvirkende Fagforbund og Dansk Arbejdsgiverforening har tilstillet deres underorganisationer en udtalelse, der er gengivet i arbejdsmarkedskommissionens betænkning side 89, og hvori det anbefales organisationernes underudvalg hver indenfor deres område at træde i forhandling om en eventuel tilvejebringelse af sådanne efter pågældende arbejdsoverenskomstområde afpassede supplerende reguleringsaftaler, der måtte kunne bidrage til, at produktionen ikke hemmes ved mangel på arbejdskraft.

Når jeg og det radikale parti i sagens interesse må advare mod dette forslag, så skyldes det altså ikke, at vi mener problemet er samfundet eller samfundsmagten uvedkommende, tværtimod skyldes det, at vi anser problemet for at være af en sådan samfundsmæssig vigtighed, at det ikke må forfuskes af en diletantisk indblanding, som jeg anser dette forslag for at være.

Nu da forslaget er stillet, mener jeg, man bør benytte den lejlighed, der her er givet, til at nedsætte et udvalg, hvori der kan føres en forhandling, ikke med henblik på forslagets vedtagelse, thi jeg tror, det allerede står forslagsstillerne nogenlunde klart, at det egner forslaget sig ikke til — det tydede det ærede medlem hr. Poul Sørensens udtalelser også på — men kun til en forhandling, som kan være nyttig for folkettinget, i det hele taget til klaring af forhold, der kan fremme løsningen af de problemer, alle erkender foreligger her, og så vil der jo også kunne finde en drøftelse sted med regeringen om de fortsatte bestræbelser i arbejdsmarkedskommissionen og i organisationerne for at nå frem. Af en sådan drøftelse vil det også fremgå, om en hindring for større bevægelighed på det ene eller andet punkt kan fjernes gennem lovgivning.

I denne forbindelse vil jeg gerne sige, at det punkt i forslaget, der angår spørgsmålet om lærlingetilgangen, efter mit skøn meget vel kan drøftes med henblik på spørgsmålet om ønskeligheden af et offentligt tilsyn med hensyn til organisationernes regulering af tilgangen til fagene.

Jeg har forstået, at arbejdsmarkedskommissionen først i en senere betænkning vil

[Bertel Dahlgaard.]

redegøre for de problemer, der knytter sig til lærlingeuddannelsen, men vedrørende det punkt, jeg her har berørt, har ungdomskommissionen i sin i 1952 offentliggjorte betænkning om ungdommen og arbejdslivet — side 88 — udtalt, at

„det forekommer betænkeligt at udelukke det offentliges tilsyn med lærlingskalaer, der tilsigter i almindelighed at begrænse tilgangen af faglærte arbejdere til et fag, som i visse tilfælde kan have en monopolistisk karakter, og derigennem på en urimelig måde hindre den frie adgang til uddannelse for de unge.“

Det er rigtigt, at organisationsaftaler, der generelt begrænser retten til at uddanne lærlinge, kan være af en sådan karakter, at de principielt kan sidestilles med erhvervsmæssige aftaler, de såkaldte eksklusivaf-taler — og det vil jeg også bede den højt-ærede minister og socialdemokratiet erindre — altså aftaler, som ellers henhører under en trust- og monopolløvgivning.

De herhenhørende spørgsmål er der al grund til at drøfte i et udvalg. Jeg skal da til slut sige, at det radikale venstre hovedsagelig må betragte dette forslag som en lejlighed og kun en lejlighed, der er givet tinget til gennem en forhandling i udvalget at orientere sig i det meget vigtige spørgsmål, som bevægeligheden på arbejdsmarkedet er, og det radikale venstre vil med interesse deltage i sådanne forhandlinger.

Alfred Jensen: Vi er klar over, at der er et problem med hensyn til forholdet mellem faglært og ufaglært arbejdskraft, og vi er også klar over, at det til tider kan volde et vist besvær, men det forekommer os ikke, at forholdene er sådan, at et initiativ af den karakter, som der her er tale om, er påkrævet. Det forekommer os heller ikke, at de foranstaltninger, der her foreslås gennemført, er hensigtsmæssige, tværtimod. Der er ikke fremkommet nogen særlig bevisførelse for nødvendigheden af foranstaltninger af denne art.

Der tales meget om den manglende bevægelighed på arbejdsmarkedet, og man giver det faktisk udseende af, at der næsten ingen bevægelse finder sted. Jeg hørte med interesse det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard tale om, at valget af erhverv for

mange mennesker var et eengangsvalg. Ja, det gælder vel for mange mennesker, men det gælder også for adskillige tusinder, at det fag, de er oplært i, det erhverv, de ønskede at tjene deres brød ved, ikke har været i stand til at give dem beskæftigelse, men tværtimod tid efter anden har skudt dem ud af erhvervet, så de har været nødt til at gå over i de ufaglærtes rækker. Jeg ved ikke, hvor mange faglærte der er gået ind i arbejdsmandsforbundet, men jeg vil tro, at det når op i adskillige tusinder. Det er en kendsgerning, at mange af dem, der har set sig nødsaget til at forlade det fag, de har lært, går over i arbejdsmandsstillinger. Når deres fag har haft brug for dem igen, er de vendt tilbage til det fag, de har lært, men under helt andre omstændigheder, end hvis erhvervet havde været i stand til at fastholde dem. Det er klart, at hvis man er væk fra et fag i 10—15 år, mister man en del af den færdighed, man havde opøvet, og man har ikke fået den videre udvikling, som de, der fortsat beskæftiges ved arbejdet, har.

Det vil altså sige, at vi har bevægelighed, endda en meget stor bevægelighed, på arbejdsmarkedet, og det er fuldkommen urimeligt at give det udseende af, at arbejdsløshed og visse besværligheder i produktionen skulle skyldes mangel på bevægelighed. Forholdet er det, at der er tusinder, der byder sig til, men som erhvervslivet ikke kan skaffe beskæftigelse eller ikke er interesseret i at skaffe beskæftigelse. Mange hjem har de største vanskeligheder ved at få deres børn i lære. Når der, som man har talt om, er nedgang i antallet af murere, hænger det i høj grad sammen med, at adskillige, der har villet anbringe deres børn i dette fag, ikke har været i stand til at opdrive en læreplads til dem. Derfor er det ikke det rigtige sted, man tager fat. Jeg overser ikke, at der på grund af den ulige udvikling indenfor de forskellige erhvervsgrøner opstår situationer, hvor man mangler ikke alene faglært, men også kvalificeret arbejdskraft. Det er noget, som vi har kendt gennem årene, og som var kendt, før arbejdsmarkedskommissionen blev nedsat.

Men selvom der har været sådanne højkonjunkturer, som har slugt al den uddannede arbejdskraft og mere til, har det været muligt at komme udover vanskelighederne. Det var jo tilfældet under første

[Alfred Jensen.]

verdenskrig for møbelindustriens vedkommende; der fandtes ikke kvalificeret arbejdskraft nok, men for at afhjælpe manglen, inddrog man ufaglært arbejdskraft og lod den udføre de arbejder, som den havde mulighed for at udføre. Også senere er en sådan mangel på arbejdskraft blevet afhjulpet ved forståelse mellem arbejdere og arbejdsgivere, og der er her i dag givet eksempler på, at man netop i den seneste periode indenfor forskellige fag har truffet de foranstaltninger, som var nødvendige.

Også i de fag, der særlig interesserer i denne forbindelse, nemlig murerfaget, bygningsfagene, er der sket en nedbrydning af de stive rammer. Der tales så meget om disse, det er en gammelkendt foreteelse, men hvis det kun var dem, der var oplært som tømrere og murere, der lavede det arbejde, som ellers kræver visse kvalifikationer, stod det sløjt til på byggepladserne; det har imidlertid gennem mange år været coutume, at ufaglært arbejdskraft får overdraget kvalificeret arbejde såsom forskalning, udførelse af Henebique-arbejde o. s. v., og det må være almindeligt kendt, at i den senere tid laver arbejdsmændene etageadskillelsesarbejde, som ellers ifølge sin natur må udføres af tømrere. Jeg kunne også nævne eksempler på, at det utraditionelle byggeri udføres af arbejdere, der ikke har fået nogen egentlig lærlingeuddannelse, men har de nødvendige kvalifikationer. Jeg nævner det her, fordi det forekommer mig, at vanskelighederne ikke er så store, som forslagsstillerne giver tinget indtryk af. Der er altså bevægelighed, og jeg vil tro, at det, der skal til her, også vil blive klaret fremefter, men det er klart, at uden gnidninger kan det ikke finde sted. Det kan det heller ikke, selvom man laver de foranstaltninger, der her er foreslået. Jeg vil endda mene, at gnidningerne vil blive langt, langt værre, hvis dette lovforslag gennemføres. Derfor tror jeg, at man skal overlade til de modstående organisationer, arbejdere og arbejdsgivere, selv at finde ud af, hvorledes problemerne skal løses. Jeg tror ikke, at det, der her er foreslået, vil virke heldigt. Den tvungne voldgift er ikke populær hverken i arbejdsgiver- eller arbejderkredse, og det er klart, at det kan den ikke være, fordi det vil hindre de frie forhandlinger, at man har en sådan tvungen

instans at falde tilbage på. Derfor tror jeg, at i stedet for at fremme den udvikling, man ønsker, vil indførelsen af den tvungne voldgift, der her er tale om — ganske vist på et begrænset område og, jeg har vel også lov at sige, med mulighed for fravigelse ved hjælp af ministerens indgriben — virke hemmende.

Jeg vil dernæst sige, at den omstændighed, at forslagsstillerne har skrevet de bestemmelser, der stod i sin tid om arbejds- og forligsnævnet, af, aldeles ikke gør dette forslag mere velkomment ude blandt arbejderne. Jeg ved ikke, om forslagsstillerne har tænkt over, hvad de her gjorde, men de må gøre sig klart, at ligeså snart dette nævnes: et kongeligt formandsskab eller arbejds- og forligsnævn, så går tankerne tilbage til besættelsestiden, da arbejderne den ene gang efter den anden blev skuffet, fordi de ikke fik dækning i rimeligt omfang for de prisstigninger, der fandt sted. Jeg siger udtrykkelig „i rimeligt omfang“, for mange havde indstillet sig på, at i fuldt omfang kunne de ikke få dækning, men de blev altid skuffet. Man havde opfattelsen af, at der var et fjendtligt instrument, som havde sat sig for at genere arbejderne.

Når et sådant forslag fremsættes, så læses det af arbejderne på den måde, at nu skal urimelighederne mod arbejderne fra krigens tid sættes ind igen. Derfor skal man gøre sig klart, at alene det spørgsmål vil volde vanskeligheder.

Angående de bestemmelser, der stilles op her, har jeg bemærket mig, at det ærede medlem hr. Lindberg spurgte, hvem der skulle betale omkostningerne ved en sådan tillæring — det forstår jeg at det hedder i debatten her. Jeg har set, at man mener, at det fortrinsvis skal være arbejdsmænd og, såvidt jeg kan forstå, endog gifte arbejdsmænd, der har beskæftigelse, og så vil det jo sige, at det mindste, man kan byde en sådan familie, må være en almindelig arbejdsmandsløn. Man skal gøre sig klart, at i hvert fald i den første periode vil det ikke være muligt for en sådan mand, der går til tillæring, at præstere den indsats, som er nødvendig for at skaffe fuld dækning for timelønnen. Det er muligt, at der i den første periode kun ydes halv dækning for det, der udbetales. Hvem skal betale omkostningerne? Er det samfundet, er det

[Alfred Jensen.]

murermestrene, er det bygherrerne, er det lejerne? Det er også et problem, man må se på.

Der er tale om, at akkorderne skal deles. Jeg ved ikke, hvor megen kendskab ordføreren for forslagsstillerne har til arbejdsforholdene på byggepladserne, men hvis der skal være tale om i stor stil at sikre en tillæring af ufaglærte til murerarbejde, så kommer man vel ikke udenom, at der er et begreb, der hedder opmuring. Er der tale om det, så bliver det meget vanskeligt at dele akkorderne. Det kan praktisk talt ikke lade sig gøre. Hvor det drejer sig om større byggeri, vil der være tale om fællesakkord, og gennemfører man fællesakkord, så vil man komme ud for, at det bliver svendene, der kommer til at betale omkostningerne ved en sådan tillæring. Jeg vil tro, at det vil støde på de største vanskeligheder. Der er måske i denne forsamling mennesker, der mener, at lønningerne for murersvende er så rigelige, at de godt kan afse noget til oplæringen. Jeg deler ikke denne opfattelse, og jeg føler mig overbevist om, at murersvendene ikke har den opfattelse, at deres lønninger er af en sådan beskaffenhed, at de kan afgive til dem, der skal oplæres, og som senere bliver deres konkurrenter. Jeg tror ikke, at de forskellige bestemmelser, der er stillet op her, lader sig praktisere.

Jeg har bemærket mig, at andre har talt om kriterier for, hvornår man kan sige, at der er mangel på arbejdskraft. Det forekommer mig, at når vi har ledighedstal af den størrelsesorden, der her har været nævnt, er det meget foruroligende, at man taler om, at der skal tilvejebringes mere arbejdskraft. Jeg må sige, at jeg ikke af debatten har fundet ud af, hvor stor arbejderreserve forslagsstillerne mener der skal være i f. eks. murerfaget, men der har i hvert fald efter de tal, der foreligger, været ledighed selv i den allerbedste måned, juli, både i fjor og i år — jeg har ikke de nøjagtige tal ved hånden — og det vil sige, at man under alle omstændigheder mener, at der skal være en stor arbejderreserve. Jeg ser ikke nogen ulykke i, at samtlige murersvende kommer i arbejde i månederne april, maj, juni, juli, august og september. Jeg vil mene, at det er såre udmærket, at de kommer i arbejde. Jeg ved ikke, om der er nogen,

der virkelig for alvor ønsker, at der skal være en sådan reserve, at murerens arbejdsløshedskasse skal opretholde kontrollen og udbetale understøttelse i sommermånederne. Det forekommer mig helt urimeligt.

Vi må have klarhed over, om man virkelig ønsker en sådan tilgang af arbejdskraft, at der opstår en stor reserve. I så fald kan jeg garantere for, at alle arbejdere vil sige, det er ganske urimeligt, at noget sådant tilstræbes. Jeg ved ikke, hvor stor ulykke der er i, at det i en periode er vanskeligt at få lige bestemt det antal murersvende, som en mester ønsker. Jeg er ikke sikker på, at der samfundsmæssigt sker stor skade ved, at arbejder udsættes, og man får den sæsonudjævning, der tales om. Muligvis har de ærede medlemmer det som visse mennesker, der, når de må vente et øjeblik hos barberen, inden de kan komme til, finder ud af, at der er for få barbersvende. Det forekommer mig, at det er synspunkter af denne art, man anlægger. Det er ingenlunde rigtigt, at der er en reserve af arbejdskraft, hvis man foretager en mere jævn fordeling af arbejdet på byggeriets område.

Det har sin interesse at se lidt på, hvem man ønsker skal have en sådan tillæring. Hvis samfundet, eller hvem der nu kunne tænkes at stille midler til rådighed derfor, ville bekoste en uddannelse af arbejdsløse, der har vanskeligheder ved at tage forskelligt arbejde, fordi deres anlæg og evner nu ligger på et enkelt område, kunne det få vor støtte. Men når det drejer sig om — og jeg har forstået, at det er meningen — at murerarbejdsmænd, som står i stram akkord, skal smide bærretøjet og tage murskeen for at blive uddannet som murersvende, så er det at liste folk til at gøre noget, de i det lange løb sikkert ikke står sig ved. Jeg ved, at adskillige murerarbejdsmænd har søgt over i murerfaget, og det kan vel også ske fremefter, men hvis man vil bilde murerarbejdsmændene ind, at de kan få bedre og lettere beskæftigelse fremefter ved at gå ind for en sådan tillæring, så forsøger man i virkeligheden at lokke dem på gatis. Det er klart, at hvis der kommer en tilgang i stor stil af murersvende, vil man hurtigt nå dertil, at man ikke er i stand til at beskæftige alle dem, der findes i faget. Der er nævnt en gennemsnitlig ledighedsprocent på 11—12—13—14 indenfor de for-

[Alfred Jensen.]

skellige bygningsgrupper. Er der nogen, der tror, at den relativt høje beskæftigelse, vi har i byggeriet i dette år, vil holde sig konstant fremefter? Det militære byggeri må da vel standse engang, det skal vel ikke stadig fortsætte. Den dag, det er slut, vil der blive frigjort arbejdskraft, og det vil bevirke en betydeligt større ledighed blandt murerne end den, vi har i øjeblikket. Jeg kunne også tænke mig, at vi kom ud for visse vanskeligheder som følge af konjunkturedslag i udlandet. Det ville vel medføre en nedgang i det erhvervsmaessige byggeri, så at der blev stillet arbejdskraft til rådighed, som ellers er beskæftiget dér. Vi kan meget let komme i den situation, at problemet for samfundet ikke er at skaffe 500 eller 1 000 murersvende til, men at skaffe beskæftigelse til de 10 000 murersvende, der findes. Jeg overser ikke, at boligproblemet er alvorligt, og at der skal bygges meget, men der skal også meget arbejde til 10 000 murersvende. Det må man gøre sig klart.

Tænk endvidere på den mand, som måske listes til at indgå i et sådant tillæringsforhold. Hvilke muligheder har han fremefter? Den dag, da han er færdig med den tillæring, som skulle gøre ham på visse områder jævnbyrdig med dem, der er oplært i faget, er der måske ikke brug for ham. Det er givet, at de, der er dårligst kvalificeret, ryger først ud i arbejdsløshed. Tag nu en af mine kolleger — jeg har selv været murerarbejdsmand — der har godt arbejde og tjener godt, når der er fuld beskæftigelse. Hvis han går ned på en lav fortjeneste og får en uddannelse på 1—2 år — eller hvor længe den skal vare — går han glip af de fordele, der er ved den høje konjunktur, og den dag han har fået den beskedne uddannelse, der kan være tale om, er han så langt ude i rækkerne, at hans chancer for at få beskæftigelse som faglært er minimale; det sjak, han har arbejdet i, er han røget ud af, og der er ingen mulighed for at gå tilbage. Jeg tror, man skal være varsom med at skabe illusioner hos de ufaglærte. Jeg tror, man skal være varsom med at bilde dem ind, at bare man nedbryder skranker, er der sikre fremtidsudsigter for dem; det er ingenlunde tilfældet.

Med de arbejdsløshedstal, vi har i øjeblikket, er det helt andre problemer, man skal tage fat på. Det er spørgsmålet om at sikre sæsonarbejderne, i første række naturligvis bygningsarbejderne, beskæftigelse hele året og skabe mulighed for, at de ufaglærte arbejdsløse får en uddannelse, så de kan komme ind, hvor der er brug for dem. Der er 30 000 af dem. Jeg ved ikke, hvilke forestillinger forslagsstillerne gør sig, men jeg kan ikke tænke mig, at man har regnet med, at en særlig stor brøkdel af dem skulle overgå til at blive faglært arbejdskraft. Det vil sige, at vi stadigvæk vil stå overfor det problem. Både sommer og vinter vil vi have tusinder af arbejdsmænd gående ledige i hovedstaden, i købstæderne og på landet. Jeg synes, det var en bedre og mere værdig opgave at finde ud af, hvad man skal gøre for at skabe disse mennesker en fast og sikker eksistens. Det er mere påkrævet end det, der foreligger her. Hvis det er boligbyggeriet, man er så omsorgsfuld overfor, kan man gøre det, som er nævnt af forskellige talere: foretage en sæsonudjævning, udnytte den forhåndenværende faglærte arbejdskraft på en bedre måde, end det sker i øjeblikket. Jeg vil også mene, at man kan tage lidt hånd i hanske med byggeriet, således at det militære byggeri og erhvervsbyggeriet bremses noget til gunst for boligbyggeriet.

Det foreliggende lovforslag kan altså ikke få vor velsignelse; vi må afvise det som ganske uegnet til at løse de problemer, der findes her.

J. M. Pedersen: Det problem, som her er til behandling, har stor samfundsmæssig betydning. Der er sikkert kun få, der rigtig er klar over, hvor stor rækkevidde det har. Vi behandler her et lovforslag, som der er det ejendommelige ved, at det ikke er en forlængelseslov, en tilføjelse til eller en forandring af bestående lov, men en helt ny lov, som har til formål at ophæve eller lovfæste overenskomster, aftaler eller coutumer, der ikke er lovhjemmel for. Man spørger da sig selv, om det er muligt, at grupper af befolkningen, organisationer, foreninger o. lign., kan have private love og bestemmelser, der griber ind i den personlige frihed og ligeret med det resultat, at vi her skal

[J. M. Pedersen.]

beskæftige os med ved lov at lave om på disse aftaler og coutumer? Det er beskæmmende, og det viser, at der er noget om den megen tale om organisationsvældet, som er ved at danne en stat i staten. Jeg tænker her ikke alene på fagforeningerne, men også på arbejdsgiverforeningen, Industrirådet o. lign., hvis hovedopgave er at bekæmpe hinanden. Der foregår mere eller mindre åbenlyst en indbyrdes kamp mellem de forskellige fagforeningers særinteresser.

Jeg anerkender derfor også nødvendigheden af en indgriben fra lovgivningsmagtens side, men om det skal ske ved en lov som den her foreliggende eller på en anden måde, må tiden vise. Det foreliggende lovforslags fremsættelse er en følge af hele samfundsudviklingen og må derfor behandles i nøje kontakt hermed. Jeg er klar over, at diskussionen om dette problem vil sætte sindene i bevægelse, ikke alene i dette høje ting, men endnu mere udover det ganske land. Det, hele sagen drejer sig om, er i virkeligheden kun at fratage fagorganisationerne monopol på det faglært betoned specialarbejde, som disse i tidens løb uretmæssigt har tilegnet sig.

Samfundsudviklingen kræver mere bevægelighed på arbejdsmarkedet, og vi må derfor for ikke at sakke agterud herhjemme ligesom flere steder i udlandet forlade det stive system med kun to grupper: faglige og ufaglige, og i stedet for regne med i hvert fald tre grupper: fagligt, fagligt betonet specialarbejde og ufagligt arbejde. For mig at se er industrien i nogen grad inde på denne tankegang, selvom større forståelse er ønskelig.

At der er mangel på tilgang af lærlinge indenfor mange fag er en kendt sag. Jeg ved ikke, om det skyldes lærlingeloven, eller om det skyldes manglende interesse og ansvarsfølelse hos ungdommen, eller det er den moderne understøttelses- og forsorgspligt fra statens side, der har bevirket, at så mange siger: vi vil ikke ofre 4—5 år på at stå i lære, for kan vi ikke klare os selv, må de andre, samfundet, sørge for os. Men de, der i forvejen er beskæftiget i de forskellige erhverv, ønsker også at bevare de forhåndenværende arbejdsmuligheder for sig selv, netop et udslag af den tankegang, at det faglige område skal have stærke

grænser. Nabofaget står jo åbent, hvis der er for mange lærlinge uddannet i et bestemt fag.

Jeg synes, at det klart og tydeligt må slås fast, at arbejde, der nødvendigvis kræver fagligt uddannet arbejdskraft, skal udføres af faglærte, men der er indenfor mange fag i tidens løb som følge af den tekniske udvikling o. s. v. blevet muliggjort andre fremstillingsmetoder, som ufaglærte efter kort tids oplæring lige så godt kan udføre som specialarbejderne, og det synes jeg de uhindret skal have lov til. Jeg synes, at de faglærte i altfor mange tilfælde tiltager sig nye og fastholder gamle rettigheder, som tiden er løbet fra. Udviklingen må ikke føre til, at faglærte og fagforeninger danner stat i staten til skade for samfundet og sig selv i almindelighed og den personlige frihed og ligeret i særdeleshed.

I lovforslagets § 2, litra a., tales der om timelønnen i oplæringstiden. Det må da være klart, at ingen arbejdsmand kan undvære sin fulde løn i læretiden, og får han ikke det, vil han ikke gå i lære, men fri for indblanding fra anden side vil dette spørgsmål løse sig af sig selv mellem arbejdere og arbejdsgivere.

§ 2, litra b., omhandler overgang til aflønning efter samme regler som for faglærte arbejdere. Herom kan der efter min formening ikke opstå tvivl. Den højere løn må indtræde, når læretiden er udstået, og svendeprovve el. lign. er gennemført.

§ 2, litra c., synes jeg kan stryges af lovforslaget. Det er da gammel praksis at betale lige løn for lige arbejde.

§ 2, litra d., angår spørgsmålet om at fastslå, hvornår der er mangel på faglært arbejdskraft. Det må ikke gøres afhængigt af afgørelser, der trækkes i langdrag af fagforeninger eller arbejdsgiverforeningen, kommissioner el. lign. Det må afgøres alene derved, at når en arbejdsgiver ikke kan skaffe fornøden kvalificeret faglært arbejdskraft, må han, for at holde produktionen i gang, selv træffe afgørelse og skrive lærlingekontrakt el. lign med dem af sine arbejdere, som han kan få til det. Ingen udenforstående kan have indseende i forholdet og skal derfor heller ikke efter min formening have indflydelse på dets afgørelse.

§ 2, litra e., mener jeg kan bortfalde.

I bemærkningerne nævnes særlig bygge-

[J. M. Pedersen.]

fagene. For mig at se er der ingen tvivl om, at for de fag er en nyordning særlig påkrævet. Der bygges mere i Sverige og Tyskland, hvor en ordning af ikke-faglært arbejdskraft er gennemført. Ser man på de bygninger, der blev opført før vor tid, er der ingen tvivl om, at dengang krævedes der fagfolk til udførelse af arbejdet; det gør der for en stor del naturligvis også nu, men i dag har tidens nye byggematerialer helt forandret arbejdsgangen, og vi går med stærke skridt henimod den tid, da store dele af byggeriet vil blive mere standardiseret, vil blive fremstillet i sektioner på fabrikkerne, og så bliver det mere et spørgsmål om samling af byggekodserne, hvorved husene vil kunne opstilles på langt kortere tid, og af specialarbejdere.

Der har været talt så meget om arbejdsmænd og faglært arbejdskraft og om arbejdsløsheden indenfor de forskellige fag. Jeg husker, at vi i forrige rigsdagssamling behandlede spørgsmålet om understøttelse af arbejdsmændenes arbejdsløhedskasse i en tid, da kassen var blevet tom på grund af den store ledighed blandt arbejdsmændene. Jeg udtalte ved denne lejlighed, at naturligvis skulle de ikke lide nød; der skulle bevilges de fornødne penge til understøttelsen, men dette løste ikke problemet, som kun kunne finde sin rette afgørelse ved en ændring af vort samfund, hvorved de arbejdsløse fik arbejde. Heri lå en kærkommen anledning til netop at yde en indsats, hvorved arbejdsmændene blev sat til at arbejde, så de kunne tjene til livets ophold i stedet for kun at leve af understøttelse. Der tales i det høje ting tit om flytning af arbejdskraften. Her er netop en lejlighed til at flytte arbejdskraften derhen, hvor der er brug for den. Jeg synes, det er et tungt ansvar, de faglærte indenfor byggefagene har påtaget sig ved at lægge hindringer i vejen for, at ufaglærte må opføre huse af blokke af støbte materialer; man har dermed forsinket og fordyret byggeriet, hvilket har været til skade for medlemmer af andre fagforeninger. Mangel på lejligheder giver nemlig manglende bevægelighed på arbejdsmarkedet, og derved formindskes mulighederne for lønforbedringer. Vi rører her ved et alvorligt problem, som må tages med i betragtning, når talen

er om mangel på lejligheder, og som alle i vort samfund bør være med til at løse uden skæven til særinteresser. Vi vil med interesse afvente det resultat, der vil fremkomme af en eventuel udvalgsbehandling.

N. Chr. Christensen: Det ærede medlem hr. Lindberg gjorde opmærksom på et interessant alternativ til de i forslaget omtalte muligheder for at skaffe tilstrækkelig beskæftigelse indenfor de fag, for hvilke man kan påvise mangel på arbejdskraft. Det ærede medlem sagde, at arbejdsgiverne burde animeres til at tage lærlinge, hvilket efterhånden ville gøre det muligt for fagene at få den tilstrækkelige faglige arbejdskraft. Jeg gør det ærede medlem opmærksom på, at indenfor arbejdsgivernes kreds er man i høj grad interesseret i dette spørgsmål. Ikke alene indenfor byggefagene, som jo specielt har været fremdraget i debatten i dag, men også indenfor bogtrykkerfagene er der i øjeblikket mangel på kvalificeret arbejdskraft, fordi hovedstaden suger en stor del af provinsens arbejdskraft herind, idet hovedstadsbladene ikke udanner lærlinge og som følge deraf ikke yder noget kontingent til forøgelsen af den nødvendige arbejdskraft. Man har derfor fra bogtrykkerorganisationernes side ønsket at få slækket den alt for stramme lærlingebestemmelse, sidst under de seneste overenskomstforhandlinger. Men man har hidtil ikke fra arbejdernes side mødt nogen velvilje heroverfor, og derfor interesserer det mig overordentlig, at sekretæren i De samvirkende Fagforbund, det ærede medlem hr. Lindberg, i dag peger på lærlingetilgangen som et middel til at forsyne fagene med den tilstrækkelige faglige arbejdskraft. Jeg vil derfor gerne tillade mig at stille det ærede medlem et spørgsmål, da han nu har erkendt, at der på dette område virkelig foreligger forhold, som bør rettes. Vil det ærede medlem under de overenskomstforhandlinger, der nu forestår, medvirke til at slække på de alt for stramme lærlingebestemmelser?

Hvis det ærede medlem i sin egenskab af sekretær i De samvirkende Fagforbund vil gøre et stykke arbejde her, er der i første omgang nået et resultat, som er af ikke ringe betydning, og man vil vel nok

[N. Chr. Christensen.]

i udvalget kunne finde frem til andre betydelige resultater. Jeg beder altså det ærede medlem besvare dette spørgsmål her fra folketingets talerstol.

Økonomi- og arbejdsministeren (*Krag*):

Den debat, der nu har udfoldet sig, giver mig i og for sig ikke anledning til mange bemærkninger. Om selve det lovforslag, der foreligger til behandling, er der ikke blevet sagt så forfærdelig meget, og det, der er blevet sagt om det, har ikke været særlig rosende; det var næsten, som om man hos en af medforslagsstillerne, ordføreren for det konservative parti, det ærede medlem hr. Poul Sørensen, sporede omend ikke ligefrem forbehold overfor forslaget, så dog ikke nogen synderlig interesse. Jeg kan tage fejl i min vurdering, men det var det indtryk, jeg fik ved at høre det ærede medlems indlæg i debatten. Da forslagsstillerne således næppe vil få lejlighed til at takke de ærede ordførere for de andre partier, vil jeg gøre det. Det ligger vel nu nogenlunde klart for os, at forslaget, som det foreligger, ikke vil blive gennemført; det er altid et resultat af dagens debat, og jeg er glad for at konstatere dette resultat.

Blev der sagt så relativt lidt om selve lovforslaget, blev der til gengæld sagt meget om arbejdsmarkedets forhold i al almindelighed og specielt om bevægeligheden på arbejdsmarkedet. Der blev fra næsten alle sider fremsat betragtninger, som jeg synes har været både positive og frugtbare, og som jeg i og for sig heller ikke har ret mange indvendinger imod. Især synes jeg, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard udkastede virkelig brede perspektiver over emnet, og de citater, det ærede medlem kom med fra hr. Vedel-Petersens foredrag, synes jeg var ganske overordentlig interessante. Jeg tror, det er rigtigt, at hvis vi i dette land skal gennemføre fuld beskæftigelse, en høj og stabil beskæftigelse, kræver det en høj grad af

bevægelighed; det kan kræve en geografisk bevægelighed — enkelte af de ærede ordførere var inde på spørgsmålet om arbejdsløshedsøerne, de mange arbejdsløse, specielt i Nordjylland. Her kræves enten en bevægelighed hos de pågældende arbejdere eller hos kapitalen, for vi må erindre, at det er ikke bare arbejderne, der har et bevægelighedsproblem; det er også den kapital, der skal investeres. Enten må arbejderne flyttes derhen, hvor kapitalinvesteringerne skaber beskæftigelsesmulighederne, eller også må man finde midler, hvorved investeringerne kan flyttes derhen, hvor de arbejdsløse findes.

Det er klart, at også spørgsmålet om bevægeligheden mellem faglærte og ufaglærte trænger sig på. Jeg tror, det er rigtigt, som ikke mindst det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard understregede, at en strukturændring har fundet sted i vort samfund. Nye produktionsmetoder anvendes; de gamle, meget ortodokse faggrænser må gradvis lempes, ændres — ja, nogle af dem måske helt falde — og nye uddannelsesregler tages i anvendelse. Som det er blevet sagt fra flere sider, og som jeg også i mit første indlæg søgte at påpege, er der en udvikling i gang, som imødekommer det behov, samfundets ændrede produktionsmæssige struktur kræver. Vi har, ikke mindst indenfor byggeriet, set en sådan udvikling være på vej.

Efterhånden som man lyttede til de to ærede ordførere for forslagsstillerne (Henry Christensen og Poul Sørensen), forstår man, at det foreliggende forslag først og fremmest tager sigte på byggeriet, at det vel først og fremmest er et „murerforslag“, hvis jeg må have lov til at betegne det sådan. Når man ser på, hvad der ivoirigt kunne gøres og allerede er i gang indenfor byggeriet, bliver man mere og mere overbevist om, hvor lidt sagligt hold der egentlig er i det foreliggende forslag. Når man bare tænker på, hvordan murerens beskæftigelsesgrad svinger efter sæsonen, mellem en arbejdsløshed på op til 30 pct. om vinteren og helt ned til

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

I pct. om sommeren, må man spørge sig selv, om den mangel på murere, der påstås at være på visse tider af året, ikke ville være fuldstændig væk, hvis man fik den omtalte sæsonudjævning, således at man i stedet for en gennemsnitlig årlig arbejdsløshed på 13 pct. kom ned på en gennemsnitlig årlig arbejdsløshed på 3—4 pct. Derved ville måske hele problemet være løst. Det har man arbejdet på i boligministeriet i den forrige regerings tid, man arbejder videre med det i denne regering, og det må vel næsten være det allervigtigste på dette felt. Samtidig går man videre med det utraditionelle byggeri, går videre med at finde metoder til uddannelse af ufaglært arbejdskraft, så at den ufaglærte arbejdskraft kan blive kvalificeret til at udføre byggeri. Alt sammen saglige fremgangsmåder, som der fra alle sider er enighed om.

Hertil kommer andre problemer, der kan rejse sig, f. eks. lærlingeuddannelsen, og vi har jo netop lærlingeloven til behandling. Jeg tror derfor, at det udvalgsarbejde, der skal finde sted, vil være i stand til at fastslå, at metoder er i gang, som måske kan videreudvikles, måske kan yderligere stimuleres, så at vi på den måde, ad saglige veje, kan komme nærmere ind på løsningen af de problemer, der her rejst. Jeg skal tilføje, at jeg i det udvalg, der formentlig bliver nedsat, selvfølgelig står til rådighed med alle sådanne oplysninger, som det vil være muligt for økonomi- og arbejdsministeriet at fremskaffe.

Ordføreren for forslagsstillerne (Henry Christensen): Selvom forslaget ikke har fundet en så ubetinget tilslutning hos samtlige ærede ordførere, som vi naturligvis gerne havde ønsket, synes jeg, at der i hvert fald er kommet mange synspunkter frem under denne debat, og jeg mener, at det i sig selv er vigtigt, at de er blevet fremført. Men jeg mener nu stadig, at problemet har så stor aktualitet og er så påtrængende, at vi i folketinget og i det udvalg, jeg håber bliver nedsat, må tage alvorligt fat på arbejdet for at søge frem til en hurtig løsning på nogle af de områder, der må siges at være mest påtrængende.

Nu har jeg ganske vist lagt mærke til, at man, efterhånden som debatten er skredet

frem, næsten har villet fremstille det, som om der f. eks. indenfor byggeriet og byggefagene — det er et af de områder, forslaget har stærkest i søgelyset — ikke skulle være så store problemer i henseende til mangel på arbejdskraft, som forslagsstillerne har villet give udtryk for.

Man har sagt, at fik vi bare en bedre sæsonudligning, ville sikkert det hele være i orden. Det er selvfølgelig klart — jeg vil gerne gentage, hvad jeg sagde før — at alle naturligvis må være interesseret i en så god sæsonudligning som muligt; men at forestille sig, at vi kan skabe en fuldstændig sæsonudligning, så at der kan arbejdes lige så godt i 15° frost i januar, februar og marts som i sommerperioden, hører ikke hjemme i virkelighedens verden. Vi kan forhåbentlig skabe en bedre sæsonudligning, end vi har nu, men at tro på, at vi med det behov, der vil være for boligbyggeri gennem mange år fremover, vil kunne få løst beskæftigelsesproblemet med det antal murere, der nu står til rådighed, det er efter vor opfattelse at nære overdrevne forventninger.

Den ærede kommunistiske ordfører mente åbenbart, efterhånden som han kom frem i sin tale, at der ikke var noget problem indenfor murerfaget, og skulle man endelig udskyde noget byggeri, gjorde det ikke så forfærdelig meget, og det ærede medlem drog den sammenligning, at hvis man sad hos barbereren — jeg husker ikke, om det var ham eller mig — gjorde det ikke så meget, om man skulle vente. Jeg tror nok, den sammenligning vil komme til at halte, hvis det ærede medlem bruger den overfor mennesker, som på grund af den manglende arbejdskraft i byggefagene må vente længere på en bolig, end de ellers ville have haft fornødent. For vi har stadig stor mangel på boliger herhjemme; det gøres gældende, at der fremdeles mangler 50 000—60 000 lejligheder, og dette, at man under flere af de regeringer, vi har haft i de senere år, har måttet gennemføre byggestop, altså standsning af igangsættelse af nybyggeri, med den begrundelse, at den fornødne faglige arbejdskraft ikke var tilstede, siger vel egentlig tilstrækkeligt meget om, at der her foreligger et så påtrængende problem, at man ikke kan skyde det fra sig uden videre. Vi har i sommerperioden haft ikke een eller to procent arbejdsløshed blandt murerne,

[Henry Christensen.]

vi har haft nul procent arbejdsløshed i flere af sommersæsonerne de seneste år. Derfor tror jeg ikke, vi kommer udenom at finde frem til en løsning, og det en hurtig løsning.

Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard var i sine betragtninger inde på meget omfattende vurderinger af hele uddannelsesproblemet indenfor arbejdsfagene og henviste i så henseende til det foredrag, som kontorchef Vedel-Petersen havde holdt. Jeg er vel bekendt med dette foredrag, og det er helt klart, at der er uhyre mange problemer, når det gælder uddannelse, tillæring o. s. v.

Det, som det foreliggende lovforslag tager sigte på, er imidlertid ikke at skabe en tilbundsgående løsning af alle de forskellige oplæringsproblemer, der her kan være tale om; det tilsigter en løsning af de forhold, for hvilke en løsning efter vor mening er særlig påtrængende, særlig aktuel, idet det er vor opfattelse, at hvis vi ikke løser disse problemer, må vi stadig i en periode køre videre med mangel på arbejdskraft indenfor nødvendige produktionsområder og en betydelig arbejdsløshed indenfor andre områder. Vi mener, at vort forslag giver den mindst indgribende og den mest enkle løsning, der kan peges på, hvis man vil forsøge at løse disse problemer. Det er muligt, man kan finde frem til endnu mere enkle og endnu mindre indgribende metoder; i så tilfælde ville vi se det med glæde.

Vi har naturligvis, som der også er givet udtryk for, den principielle opfattelse, at samfundsmagten ikke i al almindelighed skal blande sig i alle arbejdslivets forhold; men vi har fundet, at her var der et område, hvor presserende problemer trængte til at blive løst; de havde stået til debat gennem mange år, og det var vor opfattelse, at det samfund, som ellers kom til at bære omkostningerne ved, at de ikke blev løst — sådan som det ærede medlem hr. Poul Sørensen så rigtigt gjorde opmærksom på det — måtte finde en løsning. Det er den særlige begrundelse for lovforslagets fremsættelse. Når vi har normale eller i hvert fald mere normale og frie økonomiske forhold, vil de væsentligste af arbejdsmarkedsproblemerne kunne løses parterne imellem på normal vis under de frie aftaleforhold, men jeg vil ikke afvise, at der kan opstå akutte og særlig

presserende situationer, og det er det jeg mener er tilfældet her.

Det ærede medlem hr. Lindberg fremdrog nogle tal, som skulle vise, at der ikke havde været så forfærdelig store forskydninger i forholdet mellem faglærte og ufaglærte og deres forskellige placering indenfor arbejdsmarkedet. Men det afgørende er jo ikke, hvordan forholdet er mellem ufaglærte og faglærte, det afgørende er, hvordan dette forhold stiller sig i relation til det behov, som produktionslivet og arbejdsmarkedet i den givne situation har. Vi må erkende, at behovet er ændret; det vil ændre sig fra tid til anden, og det vil under de stadig mere skiftende forhold, som landet og landets produktion er udsat for, ændre sig stadig hurtigere. Derfor er det, vi må have mulighed for større bevægelighed, end vi har i øjeblikket.

Det blev udtalt, at dette ikke var nogen god optakt til overenskomstforhandlingerne. Vort hovedsynspunkt er, at vi ønsker, at parterne såvidt overhovedet gør ligt selv skal finde frem til en løsning af det foreliggende problem. Men hvis man tænker sig den situation, at vi fandt, at problemet efterhånden pressede så stærkt på, at den tredje faktor i spillet, samfundet og samfundsmagten, i givet fald måtte foretage visse foranstaltninger, ville det så have været rigtigt at sige: nu siger vi ikke noget, vi viser ikke noget initiativ, og når så parterne er færdige med at forhandle, kommer vi og siger: når I ikke har løst problemet, foreslår vi at gennemføre de og de foranstaltninger? Er det ikke mere rigtigt, mere fair, som vi tilstræber det, overfor arbejdsmarkedets parter på forhånd, inden de skal træde i forhandling, at sige: på dette område er der et problem, og samfundets interesse i problemet er så stort, at parterne selv bør finde frem til en løsning heraf, og hvis de ikke finder den, skitserer vi den nødvendige løsning, som vi mener i så tilfælde bør gennemføres?

Jeg skal afstå fra at gå ind på de mange detailbetragtninger om de enkelte dele af lovforslaget. Jeg vil dog gerne slutte med et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, der spurgte: Hvad betyder det, at man opstiller disse regler, hvis arbejdsmarkedets parter ikke vil benytte sig af dem? Jeg har den opfattelse, at hvis man

[Henry Christensen.]

giver arbejdsgiverne mulighed for at tage fornøden arbejdskraft ind på områder, hvor der er brug for det, så tror jeg også, at tilstrækkelig mange arbejdsgivere vil benytte sig deraf, så at problemet kan blive løst.

Til slut skal jeg udtale håbet om, at vi i det udvalg, der bliver nedsat, trods alt må kunne finde frem til en løsning af nogle af de foreliggende problemer.

Lindberg: Jeg vil gerne først sige til det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen, som var inde på specielle forhold vedrørende bogtrykkerfagets lærlingeuddannelse, at jeg ikke har tallene for, hvordan ledigheden har været indenfor bogtrykkerfaget gennem de senere år præsent, og at jeg heller ikke har beskæftiget mig med lærlingereglerne, da jeg har opfattet dette forslag som særlig tagende sigte på byggeindustrien. Men jeg vil gerne sige, at vi altid er rede til at være med til at rette, hvor der er misforhold tilstede. Jeg føler mig dog ingenlunde sikker på, at der er et sådant misforhold indenfor bogtrykkerfaget. Jeg sagde i mine første bemærkninger, at i det store og hele var der ikke mere sådanne grænser indenfor fagene, men at de fandtes på ganske få områder, og bogtrykkerfaget er altså et af dem, men udtale mig præcis om, hvordan forholdene er, kan jeg ikke på stående fod.

Det har jo vist sig meget tydeligt gennem den diskussion, som har været ført her, at man fra forslagsstillernes side i og for sig gerne vil stille tingene således op, at man siger: vi har ikke tænkt på nogen tvungen voldgift, vi har bare villet bringe parterne i kontakt med hinanden; ganske vist har vi så sagt, at hvis man ikke er enig inden 1. maj, så kommer den tvungne voldgift, men det, der er hovedønsket — sådan har man gerne villet fremstille det — er, at parterne skulle gå i forhandling.

Jeg vil gerne spørge de ærede forslagsstillere, om de tror, at arbejdsmarkedets parter er så langt fra hinanden, at de ikke kender disse problemer og ikke har drøftet dem før.

Dernæst vil jeg tilføje, at man vel ikke kunne finde noget dårligere tidspunkt at opfordre parterne til at gå i forhandling end netop nu, hvor alle andre problemer optager

sindene. Når man har sat grænsen 1. maj, må det være meningen, at disse problemer skal indgå i overenskomstforhandlingerne, men jeg kan forsikre d'herred, at der er nok at tage fat på, uden at disse problemer behøver at komme med. Der er nok at rydde af vejen allerede nu.

Men det, der ligger bagved, er alligevel til syvende og sidst den tvungne voldgift. Her kan man vel sige, som det gamle ord siger: det har pigen for sin gode vilje. Nu har de to partier stillet forslag om tvungen voldgift, og så siger det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, som ellers kan lide tvungen voldgift, at forslaget er det rene diletterteri. Det har man altså for sin gode vilje, men det må man snakke om indenfor murene. Jeg må dog sige, at hele det store problem, som det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard rullede op på grundlag af det foredrag, som kontorchef Vedel-Petersen holdt på Hindsgavl i sommer om bevægelighed på arbejdsmarkedet, har mange forskellige sider. Det hjælper jo ingenting, når man for eksempel står i Helsingør og skal bruge 100 arbejdere, at man har disse 100 arbejdere gående ledige i Jylland i en af de arbejdsløshedsøer, man kender. Hvis man ikke kan byde boliger til disse hundrede mennesker, kan man ikke løse bevægelighedsproblemet.

Hele boligspørgsmålet er en af siderne. En anden af siderne er det rent menneskelige problem. Man kan i almindelighed ikke forlange af en mand, som er vant til at have meget fint arbejde, at han, fordi han bliver ledig måske en måned eller to, skal gå ud og tage noget arbejde, hvorved han er nogenlunde sikker på at få sine fingre ødelagt til det arbejde, han normalt har. Der er mange problemer, der spiller ind i spørgsmålet om bevægeligheden, og det kan ikke løses med bare at sige: når der ikke er flere murere, tager vi nogle arbejdsløse ind og gør dem til murere. Så let er problemet ikke. Derfor synes jeg, man skulle forstå, at de problemer, man her taler om, har været drøftet mellem parterne, og at der bliver gjort, hvad der kan gøres, for at løse dem.

Vi er i virkeligheden nået et meget langt stykke vej frem. Jeg kan som eksempel nævne, at en ung mand, som ikke er mere end et par og tyve år, har skiftet fag ti gange i løbet af fire år. Det tyder jo på en vis bevæ-

[Lindberg.]

gelighed, når en mand kan bevæge sig indenfor ti forskellige forbund i løbet af fire år, enten fordi han blev ledig eller holdt op med at arbejde eller søgte andet arbejde. Der er altså alligevel stor bevægelighed på det danske arbejdsmarked, men jeg tror, det efterhånden er blevet en myte, at al arbejdsløshed skulle skyldes mangel på bevægelighed. Jeg mener, det er forkert.

Jeg siger, der er problemer, men de er ikke nær så store, som man vil gøre dem til. Jeg gør opmærksom på, at indenfor jernindustrien, som er et meget stort område, findes der ialt jeg tror 52 forskellige brancher, og dér er det sådan, at folk, når de står indenfor Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund, kan bevæge sig fra den ene branche til den anden. Der er gnidninger en gang imellem, det er klart, men i virkeligheden er der mulighed for meget stor bevægelighed. Indenfor træfagene er der efterhånden sådanne aftaler, at snedkere kan lave tømrerarbejde, hvis der er for få tømrere, og omvendt, skibstømrere kan lave træarbejde. Der er en meget stærk udvikling i gang indenfor fagene med hensyn til at løse dette problem. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at både Dansk Arbejdsmands Forbund og Dansk Murerforbund på deres kongresser i sommer var inde på det og i og for sig var indstillet på fordomsfrit at drøfte spørgsmålet om industriforbund.

Jeg tror altså, at der er en udvikling i gang indenfor fagene, der betyder, at man er ved at løse dette problem, og derfor tror jeg, at det kun vil skade, hvis man ad lovgivningens vej blander sig i spørgsmålet og særlig på en sådan måde, som det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard meget træffende betegnede som dilettanteri. Det er i virkeligheden ukendskab til forholdene, der har gjort, at dette lovforslag er sat op på den måde, det er. Forholdet er det, som det også er sagt før, at selvom man gennemførte dette forslag, var der ingen garanti for, at der kom en eneste murer mere af den grund, fordi dette, selv om man gennemfører disse bestemmelser indenfor de enkelte overenskomstområder, vil være betinget af, at murermestrene vil tage nogle murerarbejdsmænd i lære, og vil være betinget af, at der er nogle murerarbejdsmænd, som vil gå i lære. Jeg har endvidere peget på,

at man kan slå betydeligt mere i stykker, end man kan gavne, ved at gennemføre dette lovforslag. Derfor må jeg endnu en gang advare imod det. Jeg kan selvfølgelig godt sige på mit partis vegne, at vi aldrig har haft noget imod at drøfte disse problemer, men jeg må advare imod at gå den vej at løse problemet gennem tvungen voldgift.

Poul Sørensen: Også jeg skal kun gøre nogle få bemærkninger til det, der er fremsat.

Til det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard vil jeg gerne sige, at jeg i og for sig ikke er overrasket over de bemærkninger, det ærede medlem kom med. Jeg har været klar over de store vanskeligheder, der her foreligger; hver gang man nærmer sig dette afgørende område indenfor erhvervslivet, er der store skranker, der skal overstiges. Jeg var heller ikke overrasket over, at det ærede medlem vedrørende spørgsmålet om udbyttedelingen indenfor et udsnit af erhvervslivet har gjort den erfaring, at det kræver tid at få foranstaltninger af denne art ført igennem, men vi tager altså fat med godt mod, og også jeg var interesseret i at få oprisket de synspunkter, som kontorchef Vedel-Petersen havde fremført, og som vi alle havde interesse i at læse.

Med hensyn til den højtærede ministers bemærkninger kan jeg henvise til det, jeg lige har citeret. Hvis den højtærede minister har den opfattelse, at jeg føler usikkerhed overfor visse ting i forslaget, så har ministeren ret. Jeg har ikke troet på, at vi her kom med et forslag, der uden videre kunne vedtages, men drøftelsen har haft stor værdi for mig, og ingen, der har haft ordet, har afvist problemet. Vi har netop ønsket at få en drøftelse frem, og så kan man diskutere, om det er et heldigt eller uheldigt tidspunkt.

Jeg beder formanden om tilladelse til at fremkomme med endnu et citat, som måske kan bidrage til at bringe klarhed over, hvorfor vi stadig arbejder med denne sag, som vi gør. Det er fra det udmærkede blad „Jern- og Metalarbejderen“, som jeg før citerede, og hvori det om omskolingsproblemet hedder:

„Dog ville det være på sin plads, om

[Poul Sørensen.]

det snart kunne gribes mere praktisk an og måske løftes op over de teoretiske debatter, som nok er nødvendige, men som alligevel ikke bringer spørgsmålet frem til nogen praktisk løsning.“

Jeg gentager: det er en artikel, som jeg tillægger megen værdi, og jeg håber, at mange af de synspunkter, der her er fremsat, vil kunne tages med i udvalgsarbejdet. Jeg siger til alle, der har talt hårdt imod lovforslaget, og særlig til den største kritiker, også i denne sag, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, at her kaldes der indenfor arbejdernes kreds på initiativ. Lad os løfte sagen ud af den teoretiske debat, den har vi sandelig haft længe nok.

Vi har fremsat et praktisk forslag, som ikke binder, men som er et arbejdsgrundlag og et udgangspunkt, og vort parti ser med uhyre stor interesse hen til, hvad de kyndige repræsentanter for arbejdernes organisationer har at sige os om dette. Jeg vil gerne understrege, at ministeren i begyndelsen af den tale, han holdt ved indledningen til debatten, nævnte en række fag, som havde bragt forholdene i orden; det vidner om, at der er mulighed for en ordning på det område, vi her i særlig grad har interesseret os for og som selvfølgelig har været anledning til lovforslagets fremsættelse, nemlig tilbagegangen i antallet af murersvende. Hvis dette problem kan ordnes i de kommende måneder, så er det muligt, at det, der her er foregået, er overflødigt, men som det udmærkede blad skriver: lad os nu løfte spørgsmålet op over de teoretiske debatter, så vil det praktiske initiativ, der her er lagt for dagen, forhåbentlig være baggrund for, at vi kan nå til det resultat, som hele erhvervslivet er stærkt interesseret i.

Bertel Dahlgaard: Det ærede medlem hr. Lindberg udtalte, at dette problem har mange forskellige sider, som man må kende, og som man må tage hensyn til, og det er fuldkommen rigtigt. Jeg erkender fuldtud vanskelighederne, men det, jeg har villet understrege, er, at man fra anden side, fra det ærede medlem hr. Lindbergs side, må erkende, at man ikke kan løse problemet fuld beskæftigelse, hvis man ikke skaber den fornødne bevægelighed på arbejdsmarkedet.

Når det ærede medlem så siger, at det skal man nok ordne parterne imellem, og det går egentlig ganske godt, er jeg klar over, at der er fremskridt i erkendelsen på disse områder; men jeg er ikke ganske rolig ved den opfattelse, at når blot arbejderne og arbejdsgiverne tilsammen afviser en ting, så skulle det være ufornuftigt fra det øvrige samfunds side at yde bidrag til problemets løsning. I den forbindelse må jeg måske minde det ærede medlem om, at der i arbejdsmarkedskommissionens betænkning udtales med tilslutning både fra arbejdsgivernes og arbejdernes repræsentanter, at vi her i Danmark har stærkere fastlåsedede faggrænser end i de fleste andre lande, så det må sikkert være en opgave, hvis løsning vi kan nå betydeligt nærmere.

Deraf følger imidlertid ikke, det vil jeg gerne sige til det ærede medlem hr. Poul Sørensen, at man skulle være begejstret for et diletantisk forslag som det foreliggende, der oven i købet, i hvert tilfælde for en gennemsnitsbegavelse, er svært at forstå. Jeg kan betragte dette forslag som et forsøg på at få en diskussion, en forhandling om problemet, i gang, og den vil vi ganske overordentlig gerne deltage i, men som jeg allerede har påvist, det er ikke, som det ærede medlem siger. Det ærede medlem siger, at dette forslag ikke skal løse alle problemer på arbejdsmarkedet. Nej, det er ganske klart, men hvad er det konkrete i denne sag? Det er, at dette forslag heller ikke løser det specielle problem, som det giver sig ud for at løse. Det ærede medlem sagde nu, at han troede på, når man tænkte sig dette forslag gennemført, at man ville benytte sig af det. Ja, men hvis man nu ikke vil benytte sig af det, enten fordi ingen af parterne ønsker at benytte sig af det — og der har det ærede medlem jo foreløbig arbejdsgiverforeningens formands udtalelse for hans vedkommende — eller fordi man ikke kan benytte sig af det — selvom arbejdsgiverne i den givne situation ville, men ikke kunne benytte sig af det under hensyn til de overenskomstforhold, der består indenfor den enkelte bedrift og indenfor det enkelte fag — hvad så? Så er der ingen løsning på problemet.

Må jeg så sige til det ærede medlem, at jeg ikke bebrejder de to partier, der har stillet dette forslag, at de stiller et forslag

[Bertel Dahlgaard.]

af så omfattende planøkonomisk karakter, men samtidig med min almindelige principielle betragtning har jeg villet understrege, hvilke konsekvenser de to partier på andre områder bliver nødt til at drage, efter at forslaget her er stillet. Jeg bliver lige nu opmærksom på, at den ærede ordfører for forslagsstillerne i sin fremsættelsestale, efter at han har fremført alle disse problemer, siger — med den højtærede formands tilladelse —:

„Derfor er det nødvendigt, at lovgivningsmagten også sikrer en løsning på de områder, hvor der ikke er den fornødne vilje eller interesse hos parterne til selv at klare opgaven.“

Jeg tør rigtignok sige: hvilket svælg mellem denne udtalelse og de standpunkter, som venstre hidtil har indtaget med hensyn til indgreb på arbejdsmarkedet og på det økonomiske livs område iøvrigt! Men det er måske den unge front indenfor venstre, der rykker frem, og jeg skal i og for sig ikke beklage det. Selvom vi måske vil kunne have vanskeligt ved at følge med så langt i planøkonomisk henseende, skal jeg alligevel ikke beklage det, fordi det nødvendigvis må fremkalde en fordomsfrihed med hensyn til økonomiske problemer fra det ærede medlems partis side, som vi ikke før har mødt hos partiet. Det ærede medlem kan være ganske rolig: det, der sker ved det foreliggende forslag, vil det ærede medlem møde på mange områder i den kommende tid under den økonomiske diskussion og debat her i landet.

Så har jeg kun endnu en lille bemærkning. Som J. C. Christensen sagde: der sker immervæk noget nyt. Jeg må sige, at efter at have hørt retsforbundets ordfører her i dag må man sande de ord. Jeg forstod, at den ærede ordfører for retsforbundet altså virkelig kan godkende, om ikke alle enkeltheder i forslaget, så dog et statsindgreb af så principiel og omfattende karakter, et sådant stykke planøkonomi, som det her drejer sig om. Det er klart, at det også drager konsekvenser efter sig for hans partis vedkommende.

Når jeg samler mit indtryk af det, der foregår her omkring det foreliggende forslag, må jeg sige, at jeg egentlig er ganske

godt tilfreds. Det problem, som vi indenfor det radikale venstre tillægger så overordentlig stor betydning, spørgsmålet om bevægeligheden på arbejdsmarkedet, bliver sat under diskussion. Det kunne være sket på en rimeligere måde end ved at fremsætte et egentligt forslag, det kunne være fremført på anden vis, men det kan være lige meget. Det sættes under diskussion til klaring af hele dette problem, som også trænger til klaring her i folketinget, og venstre og konservative og retsforbundet i forening går her ind på baner, hvor vi ikke kan følge dem, men som nødvendigvis må føre med sig som konsekvens større fordomsfrihed overfor en række økonomiske problemer, som vi kommer til allerede nu lige efter jul. Tænk på trustlovsforlaget. Det er klart, at der er en meget nøje forbindelse mellem dette forslag her og trustlovsforlaget. Et af de spørgsmål, som de ærede partier fremfører her med hensyn til lærlingeproblemet, er spørgsmålet om eksklusivaftaler, og man kan selvfølgelig ikke stille forslag om indgreb overfor eksklusivaftaler indenfor arbejdslivet, dersom man ikke drager konsekvensen, når man kommer til spørgsmålet om eksklusivaftaler indenfor erhvervslivet som helhed. Det er A B C.

Alfred Jensen: Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard sagde, at man ikke kunne opnå fuld beskæftigelse uden bevægelighed på arbejdsmarkedet. Jeg er i og for sig ikke uenig med ham i denne betragtning, men det er bare ikke den første forudsætning for, at man kan opnå fuld beskæftigelse. Det er helt andre områder, der skal sættes ind på, hvis man virkelig ønsker, at alle skal komme i arbejde. Det er jo karakteristisk, at netop i de perioder, i hvilke der er høj beskæftigelsesgrad, er bevægeligheden meget større end i de perioder, hvor der er en ringe beskæftigelse. Jeg vil gerne gøre den bemærkning her, fordi jeg synes det er nødvendigt at fastslå, at arbejdsløshedsproblemet ikke hænger sammen med mangel på bevægelighed, men hænger sammen med samfundets evne til at yde beskæftigelsesmuligheder, og det er straks noget helt andet.

Ordføreren for forslagsstillerne forsøgte at forsvare forslaget med, at der fremover stadig ville være mangel på boliger. Ja,

[Alfred Jensen.]

desværre bliver det vel sådan, men det skyldes ikke, at mulighederne for at overvinde bolignøden i et kort åremål ikke er tilstede. Det er de i allerhøjeste grad, hvis man blot anvender arbejdskraft og investering på rigtig måde. Indenrigsministeriets byggeudvalg af 1940 lavede i 1945 en beregning over, at man over en 5 års periode ved anvendelse af den arbejdskraft, man kunne regne med at have til rådighed for boligbyggeri, med et boligbyggeri på 30 000 lejligheder om året kunne komme udover bolignøden og skaffe den reserve, som var nødvendig. Det vil altså sige, at hvis man anvendte den arbejdskraft, der findes til rådighed, fornuftigt, skulle der i løbet af 5 år kunne skaffes det tilstrækkelige antal boliger til at dække den mangel, der er i øjeblikket, og den tilgang, der er i kravet om boliger fremefter.

Når vi ikke har nået at indfri de forventninger, som dengang næredes, er det, fordi man har anvendt arbejdskraften forkert og stadigvæk gør det. Jeg har påvist, hvorledes man i stedet for at bygge boliger har ladet arbejdskraften gå til erhvervsbyggeri, som måske i visse tilfælde er nødvendigt, men i mange tilfælde er absolut unødvendigt og kun foretages, fordi man opnår skatteletelse, eller som man populært siger: finansministeren betaler. Jeg har påvist, at hvis man sætter ind overfor militærbyggeriet — og det er mere rimeligt, hvis man vil bolignøden til livs, end at sætte ind på andre områder — så vil man kunne klare dette problem, og så bliver der ikke megen venten.

Men iøvrigt vil jeg gøre forslagsstillerne opmærksom på, at i dag, da vi diskuterer dette forslag, går der 100 ledige murer-svende i København — jeg har ikke tallet fra provinsen — og det er ikke klimatiske årsager, der forhindrer dem i at arbejde, men det er, fordi man ikke udnytter den arbejdskraft, der findes. Men det har forslagsstillerne ikke megen sans for; det interesserer dem kun at få skabt en reserve af arbejdskraft. Jeg forstår ikke de udtalelser, ordføreren kom med om, at der var perioder, hvor der ingen ledige murere var. Det kan da ikke være nogen ulykke for samfundet, at alle murersvende kommer i arbejde. Er

det egentlig ikke det, man bør byde arbejderne, fuld beskæftigelse hele året rundt? Kan der være noget urimeligt i, at samtlige murere er i arbejde i samme periode? Det forekommer mig ikke urimeligt, og det forekommer mig, at synspunkter af den art kan man ikke have fremgang for, når man kommer ud og diskuterer dem ude i befolkningen.

Derfor kan jeg ikke godkende de betragtninger, der er gjort gældende for at få tilslutning til et sådant forslag, og det forekommer mig, at debatten her har vist, at det fremkomne initiativ og det forslag, der ligger her, er ganske upåkrævet. Forslagsstillerne trøster sig med, at selvom man ikke er enig med dem i forslaget, er man enig i, at der er et problem. Ja, det vidste vi, før forslaget kom til behandling, og det kunne være diskuteret, før man kom med forslaget. Forslaget er ganske overflødigt, og jeg tror, det gør mere skade end gavn. Jeg tror ikke, at forslagsstillerne har grund til at indkassere udtalelserne angående problemerne her som en sejr for dem. Det er absolut ikke noget, de kan tiltage sig ære eller berømmelse for; de udtalelser ville være fremkommet, selvom et sådant forslag ikke var stillet, måske ikke ved denne lejlighed, men så senere.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Henry Christensen: Jeg skal tillade mig at foreslå, at lovforslaget henvises til behandling i et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling og afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af første behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1954 til 31. marts 1955.

Forhandlingen genoptoges.